

7 9

WWW.UNILIB.RS =

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Лука Ђеловић ^{УНИВ. БИБЛИОТЕКА}
БЕОГРАД ^{И. Бр. 45426}
Luka Celović
БЕОГРАД

Главнији Сарадници
„БРАНИЧА“
у 1900. год.

- Алкалај д-р Давид
- Богишић Валтазар
- Веснић д-р Миленко Р.
- Гладовић Илија Ј.
- Добривојевић Стеван
- † Дожић Боривоје Л.
- Драгутиновић Милутин Ст.
- Илић Владимир Д.
- Јовановић Слободан
- Капетановић Никола
- Карајовановић Ђорђе
- Марковић д-р Божа В.
- Марковић д-р Влада Т.
- Марковић Милан Ст.
- † Милосављевић Живко М.
- Миљковић д-р М.
- Николић Душан
- Нинчић Арон
- Папафава д-р Владимир
- Павловић Драгић Р.
- Перић Живојин М.
- Поповић Лазар
- Поповић Спира
- Попс Фридрих С.
- Протић Жив. М.
- Станојевић Милош Н.
- Солдатовић Драгутин Н.
- Шапчанин Сава М.

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

ЛИБРАРИЈА
Д-р ЈОВАН
ЛИБРАРИЈА
БЕОГРАД

Универзитет
Нови Сад

Библиотека
Д-р Јован

Београд

Београд

Београд

Београд

Београд

САДРЖАЈ

Год. VII. — 1900, св. 1 — 24.

А. Расправе и чланци

СТРАНА

Велика Народна Скупштина. Студија о уставној власти од проф. Слободана Јовановића	1, 19, 102, 145, и 205
О праву стецишних поверилаца, да се наплаћују из наслеђа дужникова од Саве М. Шапчанина	10 и 66
<i>Factum de non praestanda evictione</i> , од д-ра Влад. Т. Марковића	16
Инглеска и Јужно-Афричка Република од проф. Лутера, пре- вео д-р Божа В. Марковић	23 и 75
Законске измене и допуне од 17 и 24 јануара 1900, у ко- лико се односе на правозаступнике	97
— О идентифицирању (по Фридр. Паулу) превео Ж. А. Лазућ	110
Датирање меница од М. С. М.	182
Закон о удружењима од 14. јануара 1900. од д-ра Влад. Т. Марковића	162
Случајна злонамера од М. С. М.	161
Предлог закона о судовима, судијама и судијским испитима од Лазара Поповића	193, 310 и 435
Осми Међународни Конгрес за Кривично Право од Арона Никчића	223
Неколико речи о §. 313. грађ. судског поступка од Си. По- повића	227
Телефонски разговори и њихове правне последице од М. С. М.	281
Од Пеште до Атине од † Жив. М. Милосављевића	287
Дани српске Радости	353
И опет о стручним изразима у законима од В. Божишића	485
Ко има право да мења, објашњава и допуњује законе у снази? од Ст. Добривојевића	406
Однос општине према држави од † Бор. Л. Докића	412
Да ли § 313 грађ. судског поступка треба да постоји? од И. Ј. Гладовића	416
Казнени завод у Сремској Митровици од Драг. Н. Солдаговића	422
Лични Status у Кривичном Праву од проф. А. Ромена, превео д-р Б. В. Марковић	491 и 689

Пијанство и злочин, криминално-психолошка расправа д-ра <i>Г. Ашафенбурга</i> , превео <i>Драг. Н. Јанковић</i>	508
Нацрт немачког закона о кажњењу противправног одузимања туђе електричне струје од <i>М. С. М.</i>	40
Окови, по одредбама нашег казненог закона и закона о поступку судском у кривичним делима од <i>П. Капетановића</i>	593
О безопасном покушају од д-ра <i>М. Миљковића</i>	599
Ко је јачи у праву својине на непокретност (<i>таија или пресуда</i>)? од <i>Б. Карајовановића</i> адв.	626
Комисион. једна глава из трговачког права од <i>Јов. Б. М.</i>	629
О надлежности изборног суда од <i>Ст. Добровојевевића</i> адв.	640
Да ли вреди меница на којој нема дан, месец и година издања од <i>А.</i>	645
О заштити умног власништва у Норвешкој од д-ра <i>Влад. Пацафаве</i>	648
Берданске таксе и Међународно Право од д-ра <i>Миљ. Р. Весника</i>	657
Покушај или припремне мере? од <i>Милоша Н. Станојевића</i>	664
Нацрт закона о судијама	668
Идеја о одговорности од <i>Мориса де Флери</i> превео <i>Ж. М. Протић</i>	695

Б. Грађа за Правну Историју

Како се судило пре 65 година од <i>В. Д. Илића</i>	325
Три Упутства Народног Суда, Саопштио <i>П. М.</i>	703

В. Удружење Јавних Правозаступника

Годишњи скуп Јавних Правозаступника	301 и 464
Позив на годишњи скуп	192 и 280
Рад Главног Одбора	553 и 707

Г. Из Суднице

I. У споровима за скинуће пописа сведоцима се може доказивати својина пописних ствари, ако појединце не прелазе вредност од 200 дин. Саопштио <i>Драгић Р. Павловић</i>	31
II. По престанку једног политичког листа, кауција се може пренети на други политички лист, ако она гарантује и даље за осуде уредника првога листа. Саопштио <i>Драгић Р. Павловић</i>	33
III. Трајбина трговчева за давање еспана негрговцима, застајева по § 928. б. грађ. зак. за годину дана. Саопштио <i>Боривоје Л. Поповић</i>	81
IV. <i>Dolus indeterminatus</i> . Саопштио <i>М. Ђ. П.</i>	83
V. Квалификавање казnenих дела спада у искључну надлежност државних судија, а не и поротника. Саопштио <i>Душ. Николић</i>	129
VI. Потражиоци погребних трошкова слабији су у праву потраживања од заложног повериоца, ма овај залог и доцније	

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

- стекао по што су учињени погребни трошкови. Саопштио *Марко Н. Новаковић* 132
- VII. Није злостављава из §. 160. кнзз, зак., већ убиство, кад неко са неодређеном намером другоме навесе повреду тела, услед које овај доцније умре. Саопштио *А. Р. Христић* писар врал. првостепеног суда 168
- VIII. Ако се неко у незнању закона обвезе на плаћање онога, што по закону није дужан да плати, онда обавеза не вреди. Саопштио *Мих. М. Радивојевић* писар негот. прв. суда . . . 171
- IX. За меничну обвезу удате малолетнице није довољно само одобрење мужевљево. Саопштио *Фридрих С. Поис* писар Апелаци. Суда 242
- X. Наплата дуга обезбеђеног на завештано имање, које је фидејикомисарно, може се увек тражити, но само у колико се тиме не вређа задобијање евент. права сунституираних фидејикомисарних наследника. Саопштио *Душан Николић* . . . 248
- XI. Примена одредбе §-а 230. тач. 3. крив. суд. пост. Саопштио *Миленто Б. Поаовић* 252
- XII. Ако поверилац у признаници на примљену отплату не означи тачно обвезу и суму (§ 194., грађ. пост.) то је на његову штету, јер та његова погрешка не може шкодити дужнику Саопштио *Ф. С. П.* 322
- XIII. Међу ортакима нема утаје, док се грађанском парницом не утврди, да је оптужени један део, или сву имовину својих ортака утајило Саопштио *Д. Ник.* 324
- XIV. Да ли је застарелост законско благодетељање, које наш законодавац у §. 949, грађ. зак. даје искључиво и цигло дужнику, или је оно по истом параграфу опште, којим се може свако, ко је интересован, користити? Саопштио *Б. К.* 332
- XV. Акт је благовремено предат суду преко поште само онда, ако је у законом року на повратни реченице предат земаљској пошти у Краљевини Србији. Саопштио *Ф. С. П.* 334
- XVII. Парница поведена код страног суда по истом спору није основ за одбацај по тач. 1. §. 109. грађ. судс. пост. Саопштио *Н. М. Ристић* 531
- XVIII. Заклетва, којом се вредност опредељује, не може се досудити, ако се на њу парничари нису позвали. (Одлука опште седнице Касац. Суда). Саопштио *Д. Н. С.* 532
- XIX. Пропис чл. 88. зак. о уређењу Главне Контроле не примењује се и при тражењу обезбеђења од стране одређеног комесара или мешовите комисије, за извиђај злоупотреба чиновника у званичној дужности (Одлука Касац. одељења.) Саопштио *М. В. Петровић* 533
- XX. Меница на којој нема дан, месец и година издања, вреди. Саопштио *Ф. С. П.* 534
- XXI. Разбор оцењују сви поротници, а не само државне судије (Одлука опште седнице Касац. Суда). Саопштио *Д. Н. С.* . . . 535
- XXII. Голо порицање пред судом ништи признање пред иследном влашћу. (Одлука III од. Касац. Суда) од *М. Ст. Драгутиновића* 536
- XXIII. Жирант у обвези и без протеста. Саопштио *Н. Ј. Ристић* 713

- XXIV. Сви поротници решавају и питање: да ли у даном случају стоје карактерни знаци дела, за које се оптужени суди, (Решење опште седнице Касац. Суда). Саопштио *Д. Н. С.* . . . 714
- XXV. Нема кривоклетства противу исправе, која не одговара пропису §. 192. гр. судс. поступка (Одлука опште седнице Касац. Суда), Саопштио *Ил. Ј. Гладовић* 716
- XXVI. Приватна се исправа не мора оштампати тачно на оном месту, где је био спис, који је исправку изазвао. (Одлука опште седнице Касац. Суда). Саопштио *Д. Н. С.* 718
- XXVII. Крађа стове учињена разним сопственицима са једнога места и у истом времену једно је кривично дело. (Одлука опште седнице Касац. Суда). Саопштио *Аца Стефановић* . . . 722

Д. Из страног правосуђа

- Одговорнот правних лица 270
- Одговорност директора железнице од *Н. Каи.* 589

Ђ. Листак

- Парница против сицилијанских барона од *М. С. М.* . . 36 и 85
- Не трпе туђинца, криминални догађаји у Јонаници од *А. С. Јовановића* 133, 174 и 254
- Женоубица од *М. Ст. Драгутиновића* 335

Е. Књижевни преглед и књижевне белешке

- 1, *Пандекте или данашње Римско Право* од *Аритса од Арнесберга*. Превео *д-р Драг. Т. Мијушковић*, — *Живојин М. Перућ* . . 41
- 2, *Нове збирке начелних одлука Касац. Суда*. Скупно и уредно *Ст. Максимовић*, IV. Завршна књига. — *Жив. М. Перућ* . . 90
- 3, *Lombroso C. Le crime, causes et remèdes.* — *д-р Мил. Р. Веснић* 138
- 4, *Чешки „Pravnik“ о Перућевим Границама Судске Власти* . . 140
- 5, *Основи Трговачког Права Краљевине Србије*. Трговачко и Менично право. Написао *Спасоје Радојичић*. — *Ж. М. Милосављевић* 148
- 6, *Sagnac Ph. La législation civile de la Révolution Française* — *Жив. М. Перућ* 268
- 7, *Ј. Пре о д-ра Ч. Митровића Крмчији Књизи* 269
- 8, *D. Alexandresco, Droit ancien et moderne de la Roumanie* . . 270
- 9, *Једна расправа о праву послианства из XV столећа од Вл. Храбра* 344
- 10, *Un cas de naturalisation collective en dehors de toute cession de territoire par Jiv. Péritch.* — *С. Ј.* 348
- 11, *Nys Ern. Un chapitre de l' Histoire de la mer.* 349
- 12, *Ђорђевић Тух. Р. Сриски Фолклор* 349
- 13, *Јовановић Ал. С. Приноси за Историју Старог Сриског Права II* 545

	СТРАНА
14, Миловановић Јов. С. Право Трговинско	546
15, Статистика кривичног суђења у Краљевини Србији за год. 1891—1895	547
16, Péritch Jiv. <i>La traité de Berlin et la question de la nationalité par rapport à la principauté de Serbie</i>	549
17, Исти, <i>De la nationalité suivant la législation Serbe</i>	549
18, Kleen Rich. <i>Lois et usages de la neutralité</i>	550
19, Таубе, Принципи мира и права вѣ међународнихъ столкно- веніяхъ среднихъ вѣковъ	550
20, Steinbach E. <i>Die Moral als Schranke des Rechtserwerbs und der Rechtsausübung</i>	550
21, Финансијски Преглед, уређује С. Р. Кукић	551
22, Мјесећник Правничкога Друштва у Загребу	552 и 767
23, Вјесник Кр. Зем. Статистиџкога уреда у Загребу	552
24, Живко Милосављевић: Римско приватно право. Књига I. Увод, историја, извори монументи римског права, Лично, статусно и породично право. д-р Иван Страхал	723
25, Пол-Дубоа Л., Општинске финансије, с пипчевим допуштењем превео д-р Мил. Р. Веснић	758
26, Богишић В. Српски уметци у италијанским писмима XVII столећа	758
27, Петровић Никола С, Оглед Француске библиографије о Србима и Хрватима 1544—1900	758
28, Юридически прѣгледъ	759
29, Nys Ern. <i>Notes sur la Neutralité,</i>	760
30, Manuale di anthropologia criminale написао Gaetano Angiolella	760
31, Tiling, <i>Das Verbrechen vom anthropologischen Standpunkte</i>	761
32, Liepmann M. <i>Die Rechtsphilosophie des Jean Jacques Rousseau.</i> Ein Beitrag zur Geschichte der Staatstheorien	762
33, Buchta, Otter, Lehmann, <i>Zivilprozessordnung, Konkursordnung,</i> <i>Handelsgesetzbuch in alter ond neuer Gestalt. vogleichend</i> <i>dargestellt</i>	763
34, Fuchs Aug. <i>Das deutsche Vormunddschaftsrecht</i>	763
35, Flade Erich, <i>Die Heilung Trunksüchtiger und ihre Versorgung</i> <i>nach dem bürgerl. Gesetzbuche</i>	763
36, Beitrag eines Arztes zur Frage des Haftsystems für jugendliche Gefangene	764
37, <i>De la juridiction compétente en Serbie pour connaitre des</i> <i>actions en divorce ou en nullité du mariage, fondées par des</i> <i>époux étrangers par Jiv. Péritch</i>	764
38, Brouardel P. <i>Le mariage. nulité, divorce, grossesse acouchement</i>	765
39, Ernst Cohn говори о положају морфиниста	765
40, Maurice de Fleury, <i>L âme du criminel</i>	765
41, Noradounghian Gabriel ef. <i>Recueil d' actes internationaux de</i> <i>l' Empire Ottoman</i>	766

- 42, *Zeitschrift für die gesammte Strafrechtswissenschaft* 768
 43, *De Lestrade V-te Combes, Droit politique contemporain* 768
 44, *Миљковић д-р М. Алкохолизам и злочин* 769

Ж. Разна саопштења

- Правозаступнички испити 44, 595
 Промене у судској струци 45, 95, 141, 188, 276, 351, 562 и 770
 Хрватско Правничко Друштво у Загребу, Годишњи скуп,
 и Прослава двадесетпетогодишњице 274 и 275
 Кретање правозаступника 573 и 770
 Судске белешке од *Б. Карајовановића* 542
 Нови закони 187

З. Весник

Повратак Н. В. Краља. — Народна Скупштина. — Измене у закону о правозаступницима, 45 и 142. — Нови правозаступници. — † Алекса Бранковић. — Прелаз из судске и адвокатске струке у полицију. — Правничко Друштво у Загребу, 47, 142 и 189. — Одлуке конференције у Хагу 48. — Одељења у Касац. и Апел. Суду. — Нов правозаступник 95. — Престало право на правозаступништво. Дисциплинарни суд. — Одбор за условни отпуст криваца из казн. завода. — Чланови Сталног Правничког Одбора. — Питомци за правне науке, 96. — Правнички темат, 141. — Измена административне поделе. — Ал. Ивковић и Језд. Л. Ђокић међају положај. Др. Момчило А. Ниличић постаје сарадник 142. — † Иван М. Вуковић. — Инвалидски суд 143. — Годишњи скуп Правозаступничког Удружења. — Новчани фонд за „Бранич“, 189. — Катедра за Административно Право. — Нови управници казних завода. — Изабрани питомци за правне науке. — † Милован Спасојевић, 190. — Нов грађ. законик у Грчкој. — Проф. Дернбург. — Ступање на снагу новог грађ. законика у Немачкој. — Руски одсек Међун. Крим. Удружења, 191. — Свечан годишњи скуп Српске Краљ. Академије. — Б. Симић к. судија. — Чланови Статистичког Одбора. — Управник Нишког Казн. Завода, 277. — † Архим. Нић. Дучић. † Др. Б. Пејић — † Милисав П. Радивојевић, 278. — Достојанство доктора права подарено пруском министру правде. — Др. Вах — Удружење адвоката аустр. посланичког дома. — Интерпарламентарна Конференција мира. — † Ђорђе Мајер, 279. — † Фр. Х. Штукенберг, 351. — Честитка Удружења Н. В. Краљивици. — Нацрт закона о чиновницима грађ. рела, 583. — Нацрт закона о правозаступницима — Одељење за поверљиве поступке. — Нов министар Правде. — Одељење за поверљиве посл. 584. — Прикупљање правних обичаја. — Измене у правном Факултету Велике Школе. — Војна Ака-

демија. — † Проф. Планк, 585. — Институт за Међународно
 Право. — Листово Кривично Право, 587. — Застарелости
 у данашњем руском праву, 588. — Кнез Михаило и његове
 мисли о Балк. Савезу. — Одговорност директора железнице.
 — Заштита електричне својине 589 и 776. — † Живко М.
 Милосављевић 771. — † Миодраг Протић. — Радничке уредбе
 с гледишта упоредног права 773. — Одбор за испитивање
 пријављених кандидата за правозаступничке испите. — Упраж-
 њена катедра Административног Права. — Нов професор Међу-
 народног и Ратног права. — Упражњена катедра Кривичног
 Поступка. — Виларијева Задужбина 774. — Прва женска
 — адвокат 775. — Софијски Македонски Комитет пред ру-
 мунском поротом 776. — Данашње поморско ратно право
 и неутралност у њему. — Хрватско правничко друштво 777.
 — Госпођица, први доцент права у Италији. — Споменик
 Алфонсу Ривијери 778. — Женске адвокати 779. — Нови
 управници казних завода 780

И. Белешке

Адв. Луиђи Криспи. — На смрт због убиства ванбрачног де-
 тета. — Адвокатска утаја. — Нов век по заповести, . . . 144

УНИВЕРЗИТЕТСКА
 БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

WWW.UNILIB.RS

V
R
H
B
R
O
V
N
I
T
E
N
I
C
K
A
B
I
B
L
I
O
T
E
K
A

БРАНИЧ

ЧАСОПИС ЗА ПРАВНЕ И ДРЖАВНЕ НАУКЕ

ОРГАН УДРУЖЕЊА ЈАВНИХ ПРАВОЗАСТУПНИКА У СРБИЈИ

ИЗЛАЗИ :

1. и 16. сваког
месеца.

одговорни уредник :

Милан Ст. Марковић
правозаступник

УРЕДНИШТВО :

Дубровачка улица
број 18.

ВЕЛИКА НАРОДНА СКУПШТИНА

— СТУДИЈА О УСТАВОТВОРНОЈ ВЛАСТИ —

—**—

I. — *Разлика између уставних закона и обичних по нашим уставима.*

Устав се не разликује у материалном смислу од закона, т. ј. не разликује се од њега онако као што се закон разликује од једног управног или од једног судског акта. Уставом се формулишу правна правила као и законом. Та истоветност између Устава и закона потврђује се називима који се Уставу дају. Место *Устав* каже се такође *уставни закони* или *органички закони*, или још *основни закони*. Шта више ти су закони у извесним земљама саввим изједначени с обичним законима, на пр. у Енглеској, која се међутим сматра као отаџбина савремене уставности.

Ако се Устав не разликује од закона по суштини, да ли се разликује од њега по предмету? Другим речима, да ли се може начелно решити, која правна правила припадају Уставу? Каже се обично да њему припадају 1° она правила којима се организују власти, 2° она правила којима се ујемчава лична слобода. Али садржина Устава није овим довољно одређена. Питање је, која ће се од тих правила унети у Устав. Да се унесу сва, није ни мислити. Ако би требало Уставом регулисати све појединости у организацији разних власти, онда би он, н. пр. код нас, имао да обухвати, код организације законодавне власти, све

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

оно што садржи изборни закон скупштински, закон о скупштинском пословнику итд.; код организације извршне власти, имао би да обухвати све оно што задржи закон о устројству Централне Управе, закон о Државном Савету, закон о Главној Контроли, закон о општинама итд.; код организације судске власти, имао би да обухвати све оно што садржи закон о устројству судова, закон о пороти, итд. Исто тако, ако би требало Уставом регулисати све појединости личних гаранција, онда би он, опет код нас, имао да обухвати све оно што садржи закон о штампи, закон о удружењима, закон о зборовима итд. Устав који би примио у себе сав тај материјал био би административни законик, а не Устав.

Мора се, дакле, учинити избор између оних правила којима се организују власти и ујемчава лична слобода. У Устав ће се унети само најважнија, т. ј. она која су од начелне вредности. Али, ако је лако рећи да Устав треба да садржи начела а не појединости, није лако пресудити у посебним случајима, да ли се извесно правило тиче начела или појединости. Да би се нашап директива, ваља се сетити историјског разлога уставних закона. Уставни закони, оваки каке данас знамо, писани и у једном акту прикупљени, стали су се јављати у XVIII веку. Они се везују за две политичке идеје тога доба, од којих је једна, идеја о природним правима, а друга, идеја о подели власти. По првој идеји, појединац је примио од природе извесна права која су и за саму државну власт неприкосновена, и Устав је имао да поброји и дефинише та права. По другој идеји, државна се власт, да би престала бити деспотском, морала поделити на три власти — законодавну, извршну и судску — које би биле једна од друге независне. Ну, ако би њихова организација и надлежност била одређена обичним законима, очевидно је да би извршена и судска власт зависиле од законодавне власти, која издаје законе. Отуда потреба за једним вишим законом, који би постојао независно од законодавне власти, и тај виши закон имао је Устав да буде. — Према овоме Устав би имао да гарантује независност појединца наспрам државе, и независност појединих власти једне наспрам друге. Он би имао да обележи појединцу једну сферу рада, у којој овај не би био подвргнут државном надзору, и имао би да обележи свакој

власти њену надлежност, у чијим границама она не би била дужна да прима импулсе од других власти. И у једном и у другом случају, он би имао да повуче граничну линију, овде између разних власти, — тамо између свих њих скупа с једне стране, и појединца с друге.

Али, ако се узме да је задатак Устава да регулише односе било између појединца и државе, било између три основне власти, онда треба унети у Устав само она правила којима се или моћ једне власти, или обим личне слободe проширује или сужава. И обрнуто, треба оставити ван Устава све оно што се тиче начина на који појединац брани своја права, или на који држава сузбија његове злоупотребе тих права, као и све оно што се тиче унутрашњег уређења појединих власти. На пр. у погледу министара, Уставом би требало одредити, ко их поставља, пред киме одговарају, могу ли припадати законодавном телу и т.д. Од тога да ли ће их постављати шеф извршне власти, или ће их бирати законодавно тело као неки свој извршни одбор: од тога да ли ће они одговарати само шефу извршне власти, или поред њега још и законодавном телу; од тога да ли ће бити одвојени од овог последњег као остали чиновници, или ће, будући његови чланови, стајати у сталном додиру с њиме, од свега тога зависи у којој ће се мери законодавна власт моћи мешати у послове извршне. Напротив, требало би одредити специјалним законом, а не Уставом, колико ће и каквих министарства бити, да ли ће се при појединим министарствима налазити кака саветодавна тела итд. Однос између владе и скупштине не би био ништа промењен услед тога што би се на пр. место четири министарства увело осам, или што би о извесним предметима министар просвете доносио своја решења тек по саслушању Просветног Савета. Из сличних разлога требало би Уставом одредити каким се мерама влада сме служити противу злоупотреба слободне штампе, да ли и превентивним и репресивним, или само овим последњим; док би, на против, требало одредити специјалним законом а не Уставом, из каквих ће се казни те репресивне мере састојати, који ће судови ове казне примењивати и т. д.

Ови су, дакле, резултати добивени: 1^о да Уставу припадају начелне одредбе, и 2^о да се као начелне одредбе не смаграју све оне које се тичу организације власти, него саме

оне којима се регулишу односи једне власти било према другим властима, било према појединцу. На основу ових резултата могао би се доста тачно ограничити предмет Устава, али ни на основу њих не би се могао он тако тачно ограничити да ни у ком више случају не буде двоумице да ли ће се извесна одредба унети у Устав, или ће се оставити специјалним законима. У осталоме, не би било ни од какве користи са свим тачно ограничити предмет Устава. О границама које би се тако повукле, не би се водило никака рачуна у стварном животу приликом састављања Устава. Обично, кад се саставља Устав, не гледа се на то шта по теорији ваља да уђе у такав један докуменат, него се меће унутра све оно што се жели нарочито гарантовати. Што се пак жели нарочито гарантовати, то су оне одредбе које су највећма у опасности да буду повређене: међутим те одредбе не морају бити начелне одредбе. Тиме се објашњује што се Устав често бави појединостима организације и поступка, које, строго узев, не спадају у његов програм. На пр. наш Устав од 1888, у своме чл. 9.

„...Нико не може бити притворен, нити иначе лишен слободe, без именованог и разложивог поткрепљеног решења истражног судије. Ово решење мора се саопштити лицу, које се притвара, у самом часу притварања. Само кад је кривац ухваћен на делу може се одмах притворити, али му се опет решење о притвору мора саопштити најдаље за 24 часа од како је притворен. — Против решења о притвору има места жалби првостепеном суду. Ако притворени не изјави ову жалбу за три дана од како му је решење о притвору саопштено, онда најдаље за 24 часа после тога рока мора истражни судија послати предмет суду и без жалбе. Суд мора у року од 24 часа од како је предмет примио издати своје решење, којим решење истражног судије о притвору оснажава или уништава. Ово је судско решење извршно...“

Није претерано рећи да се могло стати код краја прве реченице. Одредбама које за тим долазе, пре би било место у казненом судском поступку него у Уставу. Шта више, оне су се ту и налазиле (§. 131.) па су их одатле уставотворци из 1888 пренели с неким изменама у Устав. Тај пренос они су извршили из практичних разлога, мислећи да ће ове одредбе успешније заштити од повреда, ако их буду свечано прогласили у Уставу.

Оваких примера има још, и то не само у нашем Уставу од 1888, него и у другим европским уставима. Што се у једној земљи мање поштују обични закони, то ће све више

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

чланова морати бити у Уставу. Другим речима, што је једна земља даља од типа правне државе, то ће све опширнији Устав имати. Колико је то тачно, види се најбоље по примеру оних држава које су томе типу најближе. Ако се у Енглеској не одвајају уставни закони од обичних, то је поглавито зато, што је ту поштовање закона тако интензивно, да су и најважнија правила довољно заштићена обичном законском гаранцијом. У Француској, Устав је сведен на најмању меру. Он не помиње ништа о организацији судске власти, као што не помиње ништа ни о јемствима личне слободе. Он је састављен из неколико закона који су посвећени искључиво организацији законодавне и извршне власти. Не само, дакле, да има устава који обухватају више но што им припада, него их има и таквих који обухватају мање но што им припада.

Предмет је уставним законима у тој мери детерминисан политичким развитком самог народа, да међу сувременим уставима нема ни два која би се својом садржином савим поклапала. По предмету се, дакле, уставни закони исто тако мало могу разликовати од обичних, као и по суштини. Данас је преовладало гледиште да се уставни закони и обични разликују једни од других само још у формалном смислу. Карактеристика се уставних закона састоји у једном спољашњем знаку. Они не постају на исти начин на који обични закони. У њиховом издавању учествује друго једно тело, а не оно које са шефом извршне власти издаје обичне законе. Ако је, случајно, исто тело надлежно за решавање о обема врстама закона, онда је оно, код уставних закона, везано за нарочити поступак. Уставне законе или стварају нарочити органи, или ако их стварају исти органи који и обичне законе, онда их не стварају истом методом.

Свакојако, издавање уставних закона скопчано је с нарочитим формалностима. Ове су много замршеније, и стога спорије него оне формалности кроз које се проводе обични законски предлози. Кад се Устав један пут донесе, њега је много теже променити него ма који други закон. Пошто му је намењено да служи за основу осталим законима, Устав мора бити трајашнији од њих, а да би опет био трајашнији, мора се његова промена отежати. Ова повећана сталност Устава не стоји ни у каквој вези с његовом суштином: ако је постао сталнији, он није престао зато бити закон. Она

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
В
Л
И
О
Т
Е
К
А

не стоји у вези ни с његовим предметом: јер од субјективне оцене уставотвораца зависи која ће се правила учинити трајашнијим.

Укратко, уставни су закони такви закони које је, у формалном смислу, најтеже донети. Између њих и обичних закона постоји само разлика у погледу процедуре. Али, кад се то утврди, не може се ићи даље, па прецизирати у чему се има састојати тај сложенији и посреднији начин којим уставни закони постају. Међу системима усвојеним за воће тих закона влада највећа разноврсност, и ми ћемо се, за овај мах, ограничити да поменемо само оне који су нашим уставима били предвиђени.

Први наш Устав, Устав од 1835, дао је владалац народу: то је био октроисани Устав, али опет за то, њиме уставотворна власт није била остављена у владаочевим рукама. По чл. 140 тога Устава, Кнез, Савет и Скупштина били су надлежни да мењају Устав, а по чл. 141 скупштинеке одлуке о новим уставним члановима доносиле су се изузетном већином гласова. За издавање обичних закона, међутим, изискивала се сугласност између Кнеза и Савета. Из тога излази да су по Уставу од 1835 уставни закони имали да буду непосреднији израз народне воље него обични, и та се мисао, као што ћемо на другом месту показати, провлачи кроз све наше законе и уставе.

Али Устав од 1835 остао је проста жеља; он никада није био уведен у живот. То је био покушај народне владе да политичко уређење земље пропише сама, независно од Турске, која је представљала тада нашег сизерена, и Русије, која је представљала тада нашег протектора. Ну те две државе, или, како су се онда оне у званичном стилу називале, *Височајши Дворови*, нису нам хтели признати толико самосталности ни у нашим чисто унутрашњим стварима. Поводом Устава од 1835 поставило се питање, да ли аутономију Србије треба схватити тако широко да домаће власти могу издавати и уставне законе, или је треба схватити тако уско да ти закони могу само од Височајших Дворова бити октроисани као нека врста органског статута. Питање је ово било решено на нашу штету, и као што је 1830 кнезу био послан берат из Цариграда, тако је 1838 народу био одатле послан један хатишериф, који је имао да му служи као Устав. По начелу на основу кога је Устав од 1838 издан, само су

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

обични закони могли постајати у земљи; што се тиче уставних закона, за њих је требало молити у Цариграду. Створене су биле две врете закона: закони домаћи и закони турски. Уставни су се закони одликовали својим ненационалним пореклом, и, следствено, својим непопуларним карактером.

После рестаурације од 1858, политика Обреновића била је управљена противу Устава од 1838 као противу једног Устава којим је повређено „право унутрашње независности.“ Преговори су се одмах почели с Портом о укидању тог туђинског закона. Ова се није одуширала томе да Устав од 1838 буде промењен, али је захтевала да нови Устав изда опет она: дајући нам бео лист артије да напишемо шта хоћемо на њему, она је постављала услов да после то писмено примимо из њених руку као њен дар. На тај услов од наше се стране није пристало, а није се ни могло пристати, јер између нас и Порте није био спор само око тога како ће Устав гласити, него и око тога ко ће га издати. Стање је ствари после 1858 било овако: у земљи се затекао један Устав који Кнез није признавао, а међутим нови Устав који је он намеравао издати, Порта је дала разумети да га она неће признати.

Из овог тешког положаја изашло се тако што су портине претензије формално биле задовољене, а стварно биле поречене. Кнез је допунио и променио Устав од 1838 како је хтео, али тим допунама и изменама није дао облик уставних закона, за чије се издавање Порта сматрала као искључиво надлежна, него им је дао облик обичних закона, за чије издавање ни Порта није спорила земаљским властима надлежност. У ствари, Устав од 1838 био је подвргнут једној ревизији која се извршила обичним законодавним путем. Томе Уставу имало је нешто да се дода, а нешто да се одузме. Он је био прешао ћутем преко питања о наследности кнежевског достојанства. Шта више у берату, који је Порта издала нашем владоцу после рестаурације од 1858, ништа се није говорило о наследним правима Обреновића, и ако су ова, двадесет и осам године раније, бератом од 1830 била један пут призната. Да би се ова празнина у Уставу попунила, излази 20 Октобра 1859 закон о наследству кнежевског достојанства. — Затим, Устав од 1838 био је начинио саветнике колико кнежевим чиновницима толико и султановим. То је имало да се промени, и већ

3 марта 1859 излази решење о заклетви саветника, којим се из ње изоставља сваки помен о Високој Порти. Исте године, 24 Септембра, укида се додатак устројству Савета од 3 Маја 1838 којим је било освештано портино посредовање у збацивању саветника. Ово су биле све припреме за напад на сам Устав: овај је био отворено повређен устројством Савета од 17 Августа 1861, које је учинило крај саветничкој независности онакој кака је била ујемчена чл. 17 Устава. Укратко, Србија је по Уставу од 1838 била једна изборна монархија у којој је праву власт вршио један олигархијеки савет; овим специјалним законима она је претворена у једну наследну монархију, у којој Савет није представљао ништа више него колегију виших чиновника.

Под таким околностима, кад су се уставна наређења прикривала у обичним законима, било је опасности да нестане сваке разлике између две врсте закона. С тога је био добро дошао закон о Народној Скупштини од 17 Августа 1861, којим је било предвиђено како ће се мењати уставни закони. Обичне законе мењали су Кнез и Савет, саслушавајући Народну Скупштину кад би хтели. Што се тиче уставних закона, и њих су та два чиниоца били надлежни да мењају, али пре него би их променили, имали су дужност саслушати Народну Скупштину. У овом случају они су је саслушавали, не што су хтели, него што су морали. При издавању Устава, радња обичних законодавних чинилаца била је допуњена обавезним саслушавањем Народног Представништва. Ово је било враћање на мисао Устава од 1835, али само у неколико, јер док је по томе Уставу Скупштина решавала о уставној промени, она се, по овом закону, само саслушавала. Али, важност је закона од 17 Августа 1861 у томе, што је он, комбинацијом Кнеза, Савета и Скупштине, створио уставотворну власт у самој земљи. Тиме су биле отворено поречене портине претензије да она буде извор нашим уставним законима.

Није сасвим тачно рећи да је Намесништво од 1868 затегло у земљи „турски Устав“ Овај се тада већ престао био вршити у својим најважнијим одредбама. О Кнезу, намесницима, министрима, Савету, Скупштини, били су донети специјални закони који су надокнађали оскудицу народног Устава. Шта више, мењање је Устава било, уз пркос Порти, стављено једним законом у надлежност домаћих вла-

сти. Намесништво се само користило тим повољним условима, па је 1869 издало један формални Устав, чиме је дефинитивно окончан спор између нас и Порте о уставотворној надлежности.

Устав од 1869, који је пренео законодавну власт са Савета на Народно Представништво, морао је овоме доделити и уставотворну власт; али да се, услед тога сједињавања законодавне и уставотворне власти у Народном Представништву, не би помешале две врсте закона, установљене су две скупштине: велика, која издаје уставне законе, и обична, која издаје остале. Допуније ће се показати разлика у организацији између те две скупштине; овде је доста утврдити, да су то два одиета различна тела, тако да се код нас уставни закони распознају по органима који их стварају.

Овај систем прешао је с неким изменама и у Устав од 1888. Данас он важи онако како је у Уставу од 1869 смишљен, пошто је тај устав повраћен у важност 1894 Краљевском Прокламацијом.

Нужно је само поменути, да надлежност Велике Скупштине није искључиво уставотворна. Чл. 89 Устава прописује њено сазивање у овим случајима: „Кад је потребно 1., да се избере Књаз, 2., да се изберу Намесници књажевог достојанства; 3., да решава мењање Устава; 4., да решава питања веће важности о смањивању или размени кога дела државне области; и 5., кад Књаз нађе за потребно да саслуша Велику Народну Скупштину о каквом питању од ванредне важности за земљу.“ У случајима под 1. и 2. Велика Скупштина дејствује као изборно тело, а у случају под 5. као саветодавно. Што се тиче случаја под 3., Велика Скупштина ту одобрава међународне уговоре, јер смањивање или размена кога дела државне области претпоставља уговор са којом страном државом. Ми ћемо овде имати да испитамо само њену радњу у случају под 4., „кад решава мењање Устава.“

(Наставиће се)

Слободан Јовановић

О праву стечишних поверилаца да се наплаћују из наслеђа дужникова¹⁾

Стецишни повериоци имају права да се наплаћују само из оне имовине дужникове, која образује његову стечишну масу. Према томе, ово се право поверилаца простире на наслеђе дужниково тек онда, ако је дужник наслеђе већ стекао, јер оно од тога момента постаје предметом ексекуције и као такво припада маси.

Размишљајући о дужниковом стицању наслеђа, природно долазимо овде на питање: да ли је дужник под стечештем обвезан примити се наслеђа на корист поверилаца и да ли је бранилац масени, који функционише као заступник дужников у интересу поверилаца у смотрењу оних права дужникових, која припадају маси, властан да за масу прими наслеђе (*aditio hereditatis*), ако дужник ово учинити не би хтео?

Начелно се има узети, да нити је стечишни дужник обвезан, нити бранилац масени овлашћен да наслеђе прими. Право дужниково, да реши о примању наслеђа, јесте његово чисто лично право (*ius personalissimum*) и оно као такво, искључено од ексекуције, и не припада стечишној маси. Према томе, само је дужник властан да наслеђе прими или се њега одрекне, а не и бранилац масени, пошто овај може вршити само она права дужникова, која маси припадају.

И правичност захтева да се и у случају стечишта остави дужнику ово право недирнуто, јер у извесном случају наслеђе може бити скопчано са таквим теретом (*modus*), који је женантан по наследника, а исто тако

¹⁾ Наш закон о стечишном суду, поступку не регулише ово питање изрично, као што то напротив страна законодавства чине. Зато се оно код нас, према правној природи својој, има расправити не само по стечишном закону, већ и помоћу одредаба грађанског законика и помоћу правне науке. А како се питање у правној науци појављује контроверзним у нечему, то нас је ово и побудило, да о њему што рекнемо, у толико пре, што третирање овога питања није само од теориске важности, већ може бити интересно и за праксу судску.

могу наследнику његови односи наспрам покојника, као и други какви обзири, давати оправдана разлога, да се наслеђа не прими.

Дужниково одрицање наслеђа за време стецишта не може се сматрати за неважеће са тога разлога, да је оно, као правна радња његова по отвореном стецишту, према повериоцима ништавно. Дужник је и под стециштем способан за правну радњу, само су тада његове правне радње наспрам поверилаца ништавне, ако би њима располагао са масеном имовином. Па, како наслеђе докле год није акцептирано не припада маси, то онда дужник одричући га се, не располаже са масеном имовином, већ врши право које њему лично припада и таква његова радња није према повериоцима ништавна. Исто тако, дужниково одрицање наслеђа не може се ни оспоравати (§. 303. а. грађ. зак.), јер је за *actio Pauliana* битни услов, да дужник извесном правном радњом намерно умањује своју имовину на штету поверилаца, а овој тужби нема места онде, где он својом радњом пропушта да имовину у интересу поверилаца увећа.^{1 и 2).}

¹⁾ Само би се по изузетку повериоци могли користити са *actio* (resp. *excertio*) *Pauliana*. Ово би н. пр. био случај, кад би они могли доказати, да је дужник у ствари примио наслеђе, али да између њега и наследника постоји такав споразум, услед кога је стецишна маса преварним начином тога наслеђа лишена: В. *Dr. J. Kohler*, *Lehrbuch des Konkursrechts*, Stuttgart 1891, стр. 221, и *Petersen u. Kleinfeller*, *Konkursordnung für das Deutsche Reich*, *Lahr* 1892, стр. 12.

²⁾ О томе, да стецишни дужник није обвезан примати наслеђе и да бранилац масени није властан да наслеђе прими или одбије, види немачке писце: *Otto v. Völderndorf*, *Die Konkursordnung für das Deutsche Reich*, 1885. I. В. стр. 131. — *Dr. von Sarwey*, *Die Konkurs-Ordnung, für das Deutsche Reich*, Berlin 1882. стр. 31. — *Kohler*, стр. 179. — *Dr. G. v. Wilmowski*, *Deutsche Reichs-Konkursordnung*, Berlin 1896, стр. 40. — *Petersen u. Kleinfeller*, стр. 11. В. такођер и *L. Arntz*, Пандекте, у српском преводу од г. *Dr. Д. Т. Мијушковића* §. 508. прим. 3. — По аустријском законодавству напротив, бранилац масени може да казаступник поверилаца прими наслеђе дужниково. *Dr. Carl v. Kissling*, *Die österreichische Concursordnung*, Wien 1877, објашњење §-а 4. Исто је тако властан бранилац да прими наслеђе и по праву мађарском (§. 4. стец. зак.) и француском (види *L. Caen & L. Renault*, *Traité des faillites, banqueroutes et liquidations judiciaires*,

Ово што наведосмо важи за случај где је по извесном законодавству за стицање наслеђа потребно *aditio hereditatis*. Друкчије ствар стоји онда, ако би дужник по грађанском праву стицао наслеђе *ipso iure* т. ј. самим позивом на наслеђе (*delatio*), без да је за то потребна још каква изјава његова. Тада наслеђе припада стеццишној маси још од момента делације и дужник нема права да га се одрекне, јер би таква његова правна радња, којом располаже са масеном имовином, била према повериоцима ништавна.¹⁾ То може само бранилац масени, по одобрењу поверилаца, учинити и одрицање наслеђа које би он извршио, везује и дужника. Ну, свакако, бранилац ће, ако стеццишни повериоци не траже да се из наслеђа наплаћују, одрицању наслеђа претпоставити напунтање његово за масу, а у том случају наслеђе престаје бити масеном имовином и дужник, располажући сло-

т. I, Paris 1897, n° 247) — Ну, друкчије схватање ствари код ових права потиче, држимо, отуда, што су такве одредбе законске т. ј. што је сам закон питање тако регулисао.

¹⁾ *Petersen u. Kleinfeller* стр. 10. — *Sarwey* страна 31. — *Wilmowski*, стр. 40. — Леп нам пример даје француско право. У Француској *syndic* (што је код нас бранилац масени) има права да акценцира наслеђе дужниково. Одррицање наслеђа од стране дужникове предевантно је за повериоце, јер оно, као правна радња његова за време стеццишта не може имати правна дејства на штету масе. Ово се у француском праву објашњава тиме, што се по §. 711. *code civil* наследник сматра за сопственика имовине, која сачињава његово наслеђе од овога тренутка, када је наслеђе отворено (*delatio*), и акценцијом не стиче нешто више као наследник, што пре ње није имао, већ се акценцијом сматра као изјава његова, да хоће да остане наследником (*demeurer héretier*); акценцијом наследник губи у ствари само право да се одрекне наслеђа, отуда је згодно и рекао један француски писац: „*L'acception est la renonciation au droit de renoncer.*“ Према томе, кад је наслеђе својина дужникова и пре акценцијом, онда је оно у случају стеццишта и неакценцирано саставни део имовине масене и зато га се дужник, лишен законом права, да располаже масеном имовином, и не може у стеццишту одрећи. *L. Caen & L. Renault*, *Traité*, t. I n° 247. — *Baudry-Lacantinerie*, *Précis de droit civil*, Paris 1882, n° 136. — *Kohler* (стр. 279) напротив узима, да и у случају где би се наслеђе по закону стицало *ipso iure*, стеццишни дужник има право да га се одрекне.

бодно њиме, долази у могућност да га се сам пуно-важно одрекне, ако хоће.¹⁾

За решење питања када ће наслеђе припасти стецишној маси, од значаја је не само то, да ли је дужник наслеђе стекао, већ и то, када га је, у које време стекао, да ли пре стецишта или за време овога.

По оним законодавствима, која узимају да стециште не обухвата једино имовину дужникову у времену отварања стецишта, већ и сва она добра, што би их овај у току стецишног поступања прибавио, наслеђе припада маси без обзира на то, да ли га је дужник пре или за време стецишта стекао. Напротив, ствар је компликована у немачком праву, које се, изузетно од других права држи принципа, да само она добра дужникова припадају маси, која он у време отварања стецишта има, а не и доцније стечена добра²⁾. У немачком праву овде ваља разликовати више случајева. Тако:

1. Наслеђе, стечено од стране дужникове још пре стецишта, припада маси;

2. Ако позив на наслеђе (*delatio*) није постојао пре стецишта, него пада у време када је дужник већ био под стециштем, онда наслеђе не улази у масу.

3. Позив на наслеђе постојао је пре стецишта. Ту је двоје могуће:

а.) ако је по грађанском праву дужник услед самог позива на наслеђе, дакле *ipso iure*, стекао наслеђе³⁾, оно ће тада припасти маси.

б.) ако се по грађанском праву за стицање наслеђа тражи нарочита изјава делатова да се овога прима (*aditio hereditatis*), наслеђе ће припасти маси само тако, ако је дужник, као делат, такву изјаву пре стецишта дао⁴⁾.

¹⁾ *Sarwey*, стр. 31. — *Wilmowski*, стр. 358 (објашњење §. 122.)

²⁾ *Edmond Thaller*, *Des faillites en droit comparé avec une étude sur le règlement des faillites en droit international*, t. I. стр. 242 и даље.

³⁾ Тако је по пруском праву, а тако је и у целој царевини Немачкој, од када је ступио у живот општи грађански законик, који стицање наслеђа не условљава акцептацијом. В. *Denkschrift zum Entwurf eines Bürgerlichen Gesetzbuchs*, Berlin 1896 стр. 381.

⁴⁾ *Sarwey*, §. 1, 3. — *Dr. v. Völderndorff*, стр. 82. — *Fitting*, стр. 125.

Ово отуда, што по мишљењу које влада у науци, наследник стиче наслеђе у случају, где је за стицање његово потребна *aditio*, онога момента, када се наслеђа примио.

Интересно је да наведемо да има правника, који, с погледом на начела о трансмисији (*transmissio*) у наследном праву, напротив налазе, да наследник и тада стиче наслеђе још у тренутку позива на наслеђе (*delatio*), само ако га је, макар и доцније, акцентирао. По њима, правни основ стицању наслеђа лежи свакако не у *aditio hereditatis*, већ у закону или вољи тестаторовој, и само је стицање наслеђа зависно у извесној мери од испуњења услова, који се састоји у томе, да се наследник наслеђа заиста прими. Па како услов има повратно дејство, то се у случају пријема наслеђа има узети, да је наследник стекао наслеђе још онда када је на ово позван био¹⁾. Према таквом мишљењу, наслеђе би по немачком праву припадало маси и онда, ако је оно за време стецишта адицирано, само кад је позив на наслеђе постојао пре стецишта.

Овим смо расправили то, када стецишни повериоци имају у начелу права да се наплаћају из наслеђа, а сад нам остаје да видимо, у коме обиму, у којим границама, они ово своје право врше.

Како стецишни повериоци не могу имати више права, него што га и сам дужник, као наследник, има, то је принцип, да и имовина стецишне масе може бити увећана на корист поверилаца само у толико, колико од ове преостане по исплати свеколиких дугова покојникових, легата и остатог, јер би се у противном случају маса неправедно користила на туђу штету. Другим речима, повериоци покојникови измирују се из наслеђа првенствено, пре поверилаца наследникових (дужникових)²⁾, што је и правично

¹⁾ Пореди: *Petersen u. Kleinfeller*, §. 1, 3. — *Dr. Moriz v. Stubenrauch*, *Commentar zum österr. allem. bürgerlichen Gesetzbuche* 1898, објашњење §§. 547 и 548 под III. — *Windscheid*, *Lehrbuch des Pandektenrechts* 1891, III. §. 531, прим. 10. — *Fitting*, §. 31 прим. 29. — *Unger*, *System des österr. allem. Privatrechts*, V. VI, 1894, §. 6. прим. 5.

²⁾ *A. Renouard* *Traité des faillites et banqueroutes*, Paris 1857 год. т. I. стр. 298. — *L. Caen et Renault*, № 247. — *Sarwey*,

и слаже се са правним начелом, да поверилац не може без своје воље бити доведен у гори положај променом у личности дужниковој.

Ако се наследник (стецишни дужник) примио наслеђа са пописом, само ће оно од наслеђа припасти наследнику, па, дакле, и стецишној маси наследниковој, што би преостало по исплати пасиве. Не досеже ли, пак, наслеђе за измирење поверилаца покојникових, то се над наслеђем отвара стециште, које је независно од стецишта наследниковог. Друкчије стоји ствар, ако је наследник примио наслеђе без пописа. Тада повериоцима покојниковим припада не само право да се првенствено, пре наследникових личних поверилаца, из наслеђа наплате, већ осим тога они имају у наследнику свог личног дужника, те им поред наслеђа и свеколика остала имовина овога служи за наплату¹⁾. Овде је без значаја питање, да ли је наслеђе презадужено, јер и кад би то био случај, наслеђе не може бити предмет засебног стецишта: ако је наследник у стању да наслеђеном и осталом својом имовином исплати повериоце покојникове, до стецишта неће ни доћи, а ако би наследник, било примањем наслеђа без пописа, било са других узрока, дошао у презадужено стање, може бити отворено само једно, наследниково, стециште, јер неограничено примање наслеђа повлачи собом *confusio bonorum*, спајање наслеђа са осталом имовином наследниковом, и искључује специјални конкурс над наслеђем²⁾.

Ну, овде нам ваља отмах навести, да право поверилаца покојникових, да се наплате првенствено из наслеђа, може доћи у опасност, када се наследник примио наслеђа без пописа, ово отуда, што је наследник услед *confusio bonorum* у могућности, да добра која сачињавају

§. 43, № 1. — У §. 4. угар. стец. зак. изрично је предвиђено: да од наслеђа, која припадну стецишном дужнику, улазе у масу само њихове пасиве.

¹⁾ Ово имамо на уму у случају где се наследник примио наслеђа без пописа пре пала свог под стециште, јер за време стецишта, и ако он сам врши лично право акцентације, ипак он није властан, да примањем наслеђа без пописа располаже и са имовином стецишне масе.

²⁾ *Sarwey*, стр. 401 — *Wilmowski*, стр. 218.

наслеђе упронасти или отуђи; што се из наслеђа, као саставног дела имовине наследникове, могу да измирују и лични повериоци овога; што наследник може пасти под стециште, а ово, као што смо рекли, обухвата и наслеђе поред остале имовине наследникове.

Да би повериоци покојникови заштитили своје интересе у овоме случају, они имају права да траже *separatio bonorum* т. ј. да траже код власти одвајање наслеђа од остале имовине наследникове, те да се оно употреби првенствено на измирење њихових тражбина, а само остатак на исплату наследникових поверилаца.

Како је *separatio bonorum* од утицаја на права поверилаца наследникових, а ми, пишући, имамо да одредимо обим праву наследникових стецишних поверилаца, да се наплаћују из наслеђа, то сматрамо за потребно, да и о томе бенефицијуму говоримо.

(СВРШИЉЕ СЕ)

— * —

TRACTUM DE NON PRAESTANDA EVICTIONE

ИНТЕРПРЕТАЦИЈА

L. 11. §. 18. D. a. e. v. 19. 1.

Код Римљана је било уобичајено, да продавац при продаји обећа кушцу нарочиту заштиту продате ствари за случај евикције. То је се обећање вршило засебним уговором и у оним случајима, где иначе обавезност за заштиту и накнаду евинциране ствари не би могла постојати. Уговор се тај звао *tractum de praestanda evictione*. Њиме је био купац овлашћен, да продавца тужи за накнаду, ако би му купљену ствар продавац или ко год други одузео.

Али обавеза продавчева за накнаду евинциране ствари могла је се основати и стипулацијом као год и са *tractum adiectum*. Њиме је се обично уговарала висина накнаде одузете ствари, која је из стипулације била у повраћају двоструке цене продате ствари (*stipulatio duplae*), а из *tractum adiectum* по самој погодби.

Ну стипулацијом се могло уговорити не само за *duplum* већ и за *triplum* и т. д.

Као год што је се могла нарочито да предвиди одговорност продавчева за случај евикције, тако је се исто могло и обрнуто уговорити, да продавац не одговара купцу за евикцију. Тај се уговор звао *actum de non praestanda evictione*.

Продавац је могао на два начина бити ослобођен своје одговорности помоћу *actum de non praestanda evictione*, где би иначе она могла правно постојати:

а, изречно

б, прећутно.

У првом случају изјављује он отворено, да не одговара купцу, ако би евикција наступила. У другом случају мора се посредно изводити из разних околности при уговору као год и из природе самог уговора. На пр. продавац обећа за себе и своје потомке, да они неће купцу продату ствар евинцирати. Ту дакле продавац изречно обећава само за себе и своје потомке, а за трећег кога, ако би овај купцу ствар одузео, продавац не обећава ништа. Продавац у овом случају не одговара за треће лице. Исто тако и уговор на срећу није ништа друго до *actum de non praestanda evictione tacitum*, јер продавац задржава ипак куповну цену, и ако купац ствар не добије. Или случај *p. d. n. p. e. tacitum* имамо, кад купац зна при куповини да неко трећи има право на куповној ствари.

Ну сем ове две врсте *p. d. n. p. e.* у погледу на начин постанка можемо разликовати такође две врсте и у погледу на обим неодговорности продавчеве:

1., *actum d. n. p. e. generale*

2., " " " " " *speciale*.

Прво је, кад се продавац не ослобођава потпунце своје одговорности, ако евикција наступи; а друго је, кад се са свим ослобођава. Дакле у овом другом случају ствар потпуно прелази на опасност купчеву и продавац неће одговарати ни за повраћај куповне цене.

Питање важности овога *actum d. n. p. e.* било је спорно. Док су једни тврдили, да не важи с тога, што не одговара самој правичности, дотле су други доказивали, да му има места, и да важи.

Они први оснивали су своје мишљење на томе:

1., Да нема *contractus bonae fidei*, по коме купац цену плати, а ствар не добије, или му добивену когод евинцира.

2., Из природе самог уговора о куповини и продаји излази, да продавац поред осталог мора осигурати купцу *rem habere licere*. Кад продавац не би то учинио, онда би куповина била по све несигурна, јер би се у сваком случају могла десити евикција купљене ствари.

Они други пак базирали су своје мишљење на овоме:

1., Као год што може продавац себе да обавезе са *actum d. p. e.*, да купца неће нико у уживању купљене ствари узнемиравати, тако исто опет може продавац себе оградити од те своје обавезе. У тој огради продавчевој нема ничега, што не би одговарало правичности, претпостављајући, да је на страни продавчевој *bona fides*.

2., Има случај куповине и продаје, где купац мора да плати цену продавцу, па ма ствар и не примио. Купац се прећутно одриче свога права на заштиту и накнаду продавчеву. То је случај уговора на срећу. Овде дакле видимо, да *contractus bonae fidei* допушта, да купац цену плати, ма да ствар и не добије. Продавац је своје одговорности ослобођен.

3., *Rem habere licere* купцу није битан саставак уговора о куповини и продаји. То се најбоље види из примера, кад ствар при предаји купцу случајно пропадне. Па како *rem habere licere* није битни услов уговора о куповини и продаји, то се може он уговором и изоставити.

Улпијан је био мишљења, да *actum d. p. e.* има своју потпуну важност, само кад је на страни продавца *bona fides*. При закључивању уговора о куповини и продаји може продавац нарочито уговорити за себе и друга лица, да купца због купљене ствари неће узнемиравати. Па Улпијан у томе погледу и прави разлику:

1., да ли је продавац само за себе и своје потомке обећао или

2., и за трећа лица,

да купца неће у уживању купљене ствари узнемиравати. Кад је продавац обећао само за себе и своје

потомке, то је са свим природно, да он неће одговарати за случај евикције, ако би се она десила од стране трећих лица. Продавац неће у овоме случају одговарати нити из стипулације, ако је она учињена, нити из уговора о куповини и продаји, кад стипулација није учињена. Он би одговарао само за себе и своје потомке, ако би они сами евикцију учинили. Улпијан је то изреком и јасно казао: *Qui autem habere licere vendidit, videmus quid debeat praestare? Et multum interesse arbitror, utrum hoc polliceatur, per se venientesque a se personas non fieri quominus habere liceat an vero per omnes. Nam si per se, non videtur id praestare, ne alius evincat, proinde si evicta res erit, sive stipulatio interposita est, ex stipulatu non tenebitur, sive non est interposita ex emto non tenebitur.* Из овога мишљења Улпијанова видимо, да продавац у поменутих случајима неће бити одговоран нити из стипулације нити из уговора о куповини и продаји, као год ни за интерес купчев, нити пак за повраћај куповне цене.

Јулијан је имао сасма противно мишљење Улпијану, јер не признаје важност томе *actum d. n. p. evictione*. Јулијан мисли да је овај уговор против *bona fides*, јер вели, да нема *contractus-a bonae fidei*, по коме може продавац цену задржати, и ако купац ствар не прими, или му ко год евинцира. Он дакле не ослобођава продавца одговорности, и ако је учинио *p. d. n. p. e.* са купцем.

Продавац може по Јулијану

1., да обећа у име своје и својих потомака, да неће узнемиравати купца у поседу купљене ствари. У том случају, ако би неко трећи учинио евикцију, купцу неће бити до душе продавац одговоран за накнаду целокупног интереса, али ће бити обавезан, да купцу врати куповну цену;

2., да изречно при продаји уговори са купцем, да неће одговарати, ако би му ма когод учинио евикцију. У овоме случају ипак ће бити продавац обавезан купцу за повраћај куповне цене, и ако неће одговарати и за друге штете, које је купац претрпео услед евикције од стране трећих лица.

Као што се види из овога, мишљење је Јулијаново потпуни контраст мишљењу Улпијанову. И Улпијан га

у тексту L.1 1. §. 18. D. а. е. v. 19. 1. не наводи за то, да би поткрепио своје мишљење, већ га одбацује. То се види из речи: *Sed Julianus libro XV Digestorum scribit, etiamsi aperte venditor pronuntiet, per se heredemque suum non fieri. quominus habere liceat, posse defendi ex emtoeum in hoc quidem non teneri, quod emtoris interest, verumtamen, ut pretium reddat teneri. Ibidem ait, idem esse dicendum, etsi aperte in venditione comprehendatur, nihil evictionis nomine praestatum iri, pretium quidem deberi re evicta. utilitatem non deberi. Neque enim bonae fidei contractus hac patitur conventionione, ut emtor rem ammitteret, et pretium venditor retineret.* Овде није реч „sed“ употребљена као конјункција — да два једнака мишљења споји, већ да противност означи.

Кад човек посматра речи Јулијанове, у којима говори он о уговору на срећу: *nisi (inquit) forte sic quis omnes istas suprascriptas conventioniones recipiet quemadmodum recipitur, ut venditor numos accipiat, quamvis merx ad emtorem non pertineat, veluti quum futurum retis a piscatore emimus, aut indaginem plagis positus a venatore, vel pantherum ab aucupe, nam etiamsi nihil capit, nihilominus emtor pretium praestare necesse habebit* — онда нам се намеће питање, да ли је Јулијан то изнео као изузетак од свога мишљења, или он то чини, да би своје мишљење примером потврдио. Јулијан свакако признаје важност уговора на срећу. А у природи је тога уговора, да продавац цену ипак задржава, и ако ствар није купцу у руке доспела. Рибар, који продаје рибе, које ће тек ухватити; ловац, који продаје оно, што ће тек уловити; птичар, који продаје, што ће се на замци ухватити — задржавају куповну цену и онда, када се баш ништа не ухвати. Кад продавац преда ствар купцу (рибар ухваћену рибу), а она му по том буде евинцирана, неће бити одговоран продавац за евикцију. То је са свим природно, јер кад продавац куповну цену задржи, и ако купац ствар не прими, тада ће у толико мање бити одговоран у случају, ако купцу предата ствар буде евинцирана. Претпоставља се, да је на страни продавца *bona fides*. Па је ли уговор на срећу што друго до *actum d. n. p. e. tacitum?* Од куд долази сад, да Јулијан као противник тога *actum d. n. p. e.* наводи уговор на срећу за објашњавање својих назора?²

Са овога гледишта полазе они писци, који тврде, Јулијан је тај уговор само као изузетак од свога мишљења навео. Тиме, што Јулијан уговор на срећу признаје, долази у противречност¹⁾. То је јасно. Али ипак није он тај уговор као изузетак навео, већ као навођење у циљу расветљавања свога поменутог гледишта. Он је хтео само рећи, да оне уговоре, које он горе помиње, не треба сматрати као уговор на срећу. То се види из речи: nisi forte sic quis omnes istas suprascriptas conventiones recipiet quemadmodum recipitur ut. . Посматрамо ли на тај начин помињање уговора на срећу, или узмемо ли га као изузетак од мишљења Јулијанова, у оба случаја, види се, да Јулијан признаје важност уговора на срећу, и с тога је неконзеквентан.

У колико је интересантна различност мишљења између Улпијана и Јулијана у погледу pactum-a d. n. p. e. у толоко је не мање интересна њихова противност мишљења о дејству pactum-a d. n. p. e. Ми смо напред поменули, да је продавац по Јулијану увек обавезан за накнаду куповне цене, премда је он pactum d. n. p. e. са купцем закључио себе ради или у погледу на свако треће лице. *Продавац није обавезан, да престира целокупан интересе купчев, већ само куповну цену.* Улпијан је противна гледишта. Продавац, који је p. d. n. p. e. закључио, *није обавезан нити за престаацију интереса купчева нити за накнаду куповне цене.*

Неки су писци покушали да докажу, да су Улпијан и Јулијан принципијелно сложни; јер једина разлика постоји у томе, да Јулијан продавца везује само за накнаду купљене цене, међутим Улпијан ослобођава продавца од сваке обавезе, када је он само у доброј намери p. d. n. p. e. закључно. Кад би дакле Јулијан био сасвим противна мишљења, тада би он заступао гледиште, да продавац треба да буде обавезан за престаацију целокупног интереса купчева.

Из предњег излагања види се јасно потпуна разлика између Улпијана и Јулијана. Али има један случај, где су и Улпијан и Јулијан сложни. То је кад продавац

¹⁾ Ernst Christian Westphal: Lehre des gemeinen Rechts vom Kauf, Pacht. Стр. 271.

туђу ствар прода¹⁾.) Уговор *p. d. n. p. e.* не може бесавестног продавца штитити од обавезе *ex emto* према купцу. Улпијан каже: *Sed in suprascriptis conventionibus contra erit dicendum, nisi forte sciens alienum vendit, tunc enim supra a nobis relatum Juliani sententiam dicendum est, ex emto eum teneri, quia dolo fecit.* У овоме ставу односе се речи „*in suprascriptis conventionibus*“ на мишљење Улпијаново, које он при почетку свога објашњавања износи. Улпијан хоће своје мишљење да ограничи на то: да у случају долуса на страни продавчевој може бити свакако *actio emti* употребљена без обзира на *actum d. n. p. e.*²⁾ Из речи „*tunc enim secundum supra a nobis relatum Juliani sententiam dicendum est...*“ види се, да Улпијан у овом случају уважава мишљење Јулианово. По уској интерпретацији треба бесавестан продавац бити обавезан на накнаду куповне цене. Али то није правилно. Према мишљењу данашњих научара бесавестан је продавац обавезан за престајацију целог интереса купчева у времену евикције. Интерес може бити много већи но висина куповне цене. У интерес треба урачунати и све потребне трошкове, које је купац на ствари учинио, оштету, као и процесне трошкове, које је купац платио у процесу са оним, који је ствар евинцирао.³⁾

Улпијан и Јулијан су сложни у погледу висине одговорности купчеве. Према њиховом мишљењу бесавестан је продавац обавезан *ex emto...* *quia dolo fecit* — на име на накнаду целокупног интереса купчева. Улпијан се овде ослања на Јулијаново мишљење, а из §§. 15. 16. *D. d. A. E. V. 19.1.* види се, да Јулијан интерес мисли.

*

На крају ове интерпретације напоменућемо, да је се раније водила велика препирка око тога, да ли се Улпијан и Јулијан у погледу на *actum d. n. p. e.* слажу или не.

¹⁾ Westphal стр. 269; Glück, Pandecten стр. 300. св. XX.

²⁾ Vangerow, Pandecten св. III. §. 160. приметба 4.

³⁾ Keller, Pandecten стр. 624.

Arndts, Pandecten: § 303.

Windscheid, Pandecten св. II. стр. 436 приметба 38.

Dernburg, Pandecten св. II. стр. 262.

Vangerow, Pandecten св. III. §. 610. приметба 4.

Франц Алеф, Јоаким Тобијас, Рихтер, Хелфелд, Милер и т. д. заступали су гледиште, да се Улпијан и Јулијан слажу, док с друге стране имамо Бемера (оца и сина), Адолфа Дитериха Вебера, Христифора Екхарда, Карла Фридриха Валка, и друге, као заступнике мишљења, да се не слажу. Међутим постоји и треће мишљење, да су само у извесним тачкама сложни, а иначе су противних гледишта. Заступници су тог мишљења Ернст Христифор Вестфал, Христифор Август Гинтнер, Антон Тибау и други.

Др В. Т. М.

ИНГЛЕСКА И ЈУЖНО-АФРИЧКА РЕПУБЛИКА

ОД

Ј. ЛУТЕРА*

ПРОФЕСОРА УТРЕХТСКОГ УНИВЕРЗИТЕТА

— . . . —

Катастрофа, коју сваки могаоше предвидети, и коју је писац ових страница прорекао, узбуђује духове, који се, пре неколико недеља, хвалише да ће видети, како тријумфују идеје мира и братства у човечанству. Обманута надом да се шири безгранично и да потпуно влада Јужном Африком, помоћу шаке потомака једне друге расе; очарана сјајем откривеног злата у областима које су Бури заузели; — Велика Британија није никако престала да дражи правне притежаоце земље, на које она жудно гледане и заврши изазивањем отвореног рата. Овај рат између једне од највећих сила и једне младе и слабе републике, која једва броји толико хиљада становника, колико њена противница милиона поданика, живо је изазвао пажњу целог образованог света. Довољно је оволико рећи, па да један часопис Међународнога Права не може ћутке прећи преко овог важног догађаја. Постанак данашњег положаја, познат је; новости које садрже његово развиће, не престају инак долазити. При свем том нисмо хтели избећи дужност,

* Из Revue de Droit International et de Legislation Comparée. 4. св. 1899 стр. 321. Превод по овлашћењу пишчевом. Уредн.

да још један пут објаснимо и најпознатије тачке, и да позовемо наше читаоце, да себи створе безпристрасан суд.

Познато је, да су Јужно-Афричку Републику основали холандски исељеници који, у првој половини нашега столећа, напустише насеобину Кап, коју Инглези освојише, и иђаху постепено у унутрашњост конна. Тако постадоше две политичке заједнице: Трансвал и Слободна Држава Орењж. Инглеска их признаде, год. 1852. и 1854., као слободне и независне државе. На основу Зендривијерске нагодбе, закључене 17. јануара 1852., Инглеска се одрече сваког мешања у послове републике, основане с оне стране Вала. Ово није спречило британску владу, да усвоји агресивну политику и да себи присаједини републику 1877. простим гласом једног нижег чиновника. После неплодних мирољубивих демонстрација Бури се латише оружја и протераше завојеваче. 3. августа 1881. би закључена нагодба у Преторији; она не васпостави независност Трансвала, већ утврди њену самоуправу под врховним господарством В. Британије. Ту је лежао узрок, који је дражио Буре, и 1883. успе једно трансвалско изасланство да убеди либерални кабинет, који владаше у Инглиској и у коме је лорд Деуби био министар насеобина, о законитости њихових жалби. Нова нагодба би закључена у Лондону 27. фебруара 1884.; она не садржи више израз врховног господарства и, осим само једне оградe, признаде независност Јужно-Афричке Републике, која поврати своје старо име.

Откриће златних рудника произведе велику навалу туђинаца и проузрокова многобројне тежње. Чувени испад Дра Џемсона био је за републиканску владу Буре озбиљна објава опасности, које јој прете; он им ули неотклонимо неповерење; у исто време изазвао је и у Инглеза жаљење, рђаво прикривено до душе, што нису успели у својим предузећима. Узајамна окривљивања умножавала су се с једне и с друге стране. Оштрије него икад показује се алтернатива о којој смо већ говорили: или, несумњиво потчињење инглеском господарству, које ће у будуће моћи уништити ову расу обдарену јунацима и ретким врлинама, и са свим покорити њене потомке, тако да постану слаб елеменат изгубљен у маси авантуриста без вере и закона, а који хоће токорсе да буду пијонири цивилизације; или, потпуну независност т. ј. једно међународно врховно државно господарство, које би доцуптало, да република тако исто на равној ноzi с Инглеском општи и преговара, као и са сваком другом страном силом.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Двосмислености се свете у јавном тако исто као и у особном животу: једна неприродна одредба, која се не слаже са стварним стањем, може изродити само размирице и препирке. У случају, којим се ми бавимо, оне су собом донеле један братоубилачки рат. У години управо, кад се у престоници краљевине Холандије створио конгрес представника цивилизованих држава у намери, да се договоре на које би се начине избегли крвави сукоби и ублажиле свирености рата, у исто време се пред нашим очима стварају насиља над независношћу једне невине државе и распаљује неправедан и убилачки рат.

Кога треба за ово учинити одговорним? Оценићемо ово питање и трудићемо се да изречемо свој суд беспристрасно.

I.

Потребно је учинити једну претходну напомену. У овом часопису, посвећеном Међународном Праву, политичке тежње треба да умукну пред озбиљним гласом права. Не треба се жалити на вештине тумачења уговора, нити се треба нестрпљиво удаљавати од правних доказа, којима се влада преторијска с разлогом служи, да одбрани своја најосновнија права. Апелујемо такође на наше читаоце с тврдим уверењем, да они желе само истину и правду.

У расправи, коју смо већ објавили у овом часопису, истраживали смо побуде, на које се Инглеска позивала, да би оправдала своје мешање, које донесе присаједињење од 1877. и сврши се обновљењем 1884. Од експедиције Дрџ Џемсона, која је била крајем 1895., Инглеска је наслањала своје покушаје поновног мешања на побуде прилично различне природе. Није реч више о тобожњим опасностима, које угрожавају мир инглеског господарства, ни о неспоразумима који долази из претпостављене жеље становништва, да се склони под заштиту В. Британије. Она се радије позива на неоспорно право, коме је порекло правна основа, на којој почивају односи двеју држава. Ова важна основа је лондоска нагодба од 27. фебруара 1884. У овој нагодби треба тражити основ тврђењима Инглеске као и доказима републике.

После јасних и исцрпних излагања, која су учинили г. г. Дежарден и Депарње, изгледа даље излишно још једаред излагати текстове ове две нагодбе и наново износити њихову историју. Биће довољно, држимо, извести знатније тачке и означити закључке, који отуд неизбежно долазе.

Преторијска нагодба од 1881. даје „становницима Трансвала потпуну самоуправу потчињену врховном господарству Њеног Величанства.“

Ово се врховно господарство изражава правима:

1., да именује једног британског сталног министра, који ће имати опредељено право надзора и одобравања која су именована у 18. чл.:

2., да војни преноси могу прећи у републиканску област у случају рата између сизерене и какве стране државе или каквог урођеничког племена:

3., да води надзор над спољним односима републике, што значи, да ће инглески дипломатски и консулски представници вршити тај посао и закључивати уговоре у њено име.

Напротив, лондонска нагодба од 1884. изјављује: „да би се поправиле незгоде уређења од 1881. и да би се скинуо терет и обвезе, које отуд произилазе, нова нагодба замениће претходну“.

Нагодба од 1884. не говори ни о врховном господарству нити о икаквој другој надмоћности. Овде не постоји питање ни о британском сталном министру за републику ни о праву пролаза трупа. Она дозвољава слободно управљање спољним односима, под погодбом чувеног чл. 4. Овај члан је изражен овим речима: „Јужно-Афричка република неће закључивати никакав уговор ни обвезу с другом државом или народом осим слободне државе Орендике, нити пак с којим племеном на западу и истоку од републике, без одобрења Њ. В. Краљице. Такво одобрење сматраће се као дато у случају, да влада Њ. Величанства не објави за шест месеци по пријему преписа уговора, — преписа који ће бити послан одмах по потпису — да закључење таквог уговора стоји у опреци с интересима В. Британије или једним од притежања Њ. Величанства у Јужној Африци.“

Најтачније поређење ова два текста показује, *lucе clarius*, да су односи ове две државе потпуно измењени. Место односа врховног господара према свом зависном владоцу, који је створио први уговор и садржавајући у себи очевидну потчињеност, налазимо у другом уговору двострану нагодбу, где више није напомињана надмоћност једне над другом страном. Овом двостраном нагодбом постављена су узајамна права и дужности; и ова садржи само једну ограду, која одступа од потпуне једнакости уговорача. Без сумње, исвесни чланови намећу републици специјалне обвезе и видећемо, да се Инглеска позива баш

на те чланове, да оправда своје захтеве. Само није потребно наглашавати, да уговор не одступа никако од правне једнакости партија, пошто се неке од његових одредаба односе само на једну од партија.

Историја дугих преговарања од 1883. која претходише закључењу уговора од 1884. доказује у осталом, да је разлика текстова потпуно сагласна намерама страна уговорника. Изасланици Бура започели су преговоре с јасном изјавом, да од већ желе да се ослободе врховног господарства, које је од 1881. било велики узрок забунама и неспоразумима. Лорд Дерби, министар насеобина, који је се с почетка ресервисано држао, на крају је пристао, да се изоставе изрази на које су се Бури жалили а тако исто и врховно господарство, које их је и узбунило. Нимало недвосмислене речи самога лорда Дербија у свом одговору трансвалским посланицима 15. фебруара 1884.: доцнија изјава сэра Херкулеса Робинсона, који је и потписао нагодбу у име Инглеске; одлука народног представништва (Volksraad) 8. августа 1884. приликом потврде нагодбе, где је речено да и поред замерака одобрава ово „пошто она васпоставља независност земље“: све ово доказује, да је Инглеска потпуно и вољно уступила раније врховно господарство и да је признала независност републике.

Несумњиво да је дозвољено жалити и не одобравати ову мудру и племениту политику, али се не може порицати очигледна истина. У преписци ове две државе, која после инвазије од 1895. постајаше све тежом и тежом, није се употребљавао израз врховно господарство све до тренутка, кад је данашњи министар насеобина Чемберлен изненадно обновио, у једном писму од 16. октобра 1897. успомене, где он захтеваше, да врховно господарство инглеско образује једну озбиљну сметњу у примању предлога, што је учинило, да република преда своје распре с Инглеском пресуди изборног суда неутралних сила.

Истина је, да, после поређења текстова и историјског испитивања ствари, доказивати дуго и дискутовати о предмету простом и јасном, после кога је врховно господарство ишчезло значило би рушити препону која не постоји. Ово признају најугледнији и најозбиљнији публицисте инглеске.

Међу тим чл. 4. не дозвољава, да се републици преда потпуно врховно господарство и да се она сматра равна В. Британији. Мишљења се у велико разилазе у погледу смисла и праве примене текста овога члана. Док влада републиканска

ту види само остатак укинуте надмоћности, којом се В. Британија може служити једино у погледу на своје уже насеобинске интересе, дотле ова не престаје тврдити, да чл. 4. подвргава све спољне односе републике строгом veto и да би република била чак дужна, да доставља влади инглеској преговоре пре него их заврши и пре него чх подвргне потврди народног представништва. Читање службене преписке показује, да се спор усредсредно све више и више око овога члана. Док се једна страна хоће да ослободи овога члана, дотле се друга хвата за њ, да би повратила изгубљено господарство и обновила агресивну политику. Тако је овај члан постао и предметом научних расправа због свог правог садржаја, и ми треба да тражимо његово значење, да би поставили правну основу стварних односа.

Не може више бити питање о одређивању врховног господарства: обе стране одбациле су га драговољно познавајући добро ствар; било би бесмислено повратити га после петнаест година у намери, да се противник застраши и натера да чини уступке, које не може допустити. Постоји међу тим једно нарочито доказивање које, потпуно усвајајући, да постоји укинуће по смислу текста, труди се, да васпостави врховно господарство по духу нагодбе.

Шта је *врховно господарство* (la suzeraineté)? 31. марта 1881. Лорд Чемберлен, министар колонија, одговорио је Серу Херкулесу Робинсону овим речима: „Реч врховно господарство избрана је с тога што најтачније одређује превласт једне државе над другом, која ужива ограничено право управе с обзиром на неке специјалне случајеве.“ Лондонска нагодба, кажу, задржава В. Британији право, да не да своје одобрење нагодбама, које би република хтела закључити с другим државама осим суседне републике. Ту лежи једна од најважнијих ограла; следствено Јужна Афричка Република потчињена је врховном господарству В. Британије и ова може с правом узети назив врховни господар.

Изгледа да се овој логици ништа не може приговорити. Међу тим ту је проста игра речи, посао окретности. Одобримо дефиницију лорда Чемберлена. Шта из ње излази? Ништа друго до то, да је врховно господарство реч која служи на то, да определи једно чисто ограничено стање, али која не оправдава ниједан закључак, који би се хтео отуд извући нити икакво проширавање. Ако се одбаци ова парафраза и ако се на њено место стави неодређена

идеја о превласти и надзору, онда треба допустити без усте-
зања, да је ова идеја 1884. сотимице изостављена. Тврдити у
исто време, да је врховно господарство више него једна обична
реч и да је преживела лондонску нагодбу, значи радити непо-
штено. Треба или сачувати реч, а напустити оно што она значи,
или признати њено значење и дозволити да ова ишчезне.
Уестлек (Westlake), одличан инглески правник, допушта да ве-
што учињен покушај, да се одржи увод нагодбе 1881. спајајући
ту и чланове од 1884. „почива на строго буквалном тумачењу,
које би једва могло важити чак и за особне исправе и које из-
гледа, да се никако не слаже с тешким и слободним стилем, ко-
јим су међународне исправе у опште изражене и састављене.“
Врховно господарство, дакле, које значи више него једну реч и
које рађа узајамна права и дужности, не постоји и свако право
које би се из њега изводило, никакво је и према томе не може
имати никаквог дејства.

Уестлек предлаже друго схватање, схватање заштите.
Наглашавајући важност чл. 4. који, у погледу на спољне односе
придаје републици „једва сенку независности“ и чини Инглеску
готово апсолутним господарем ових односа, набраја укратко об-
везе које република прима на се односно унутрашње управе и
пр. да се роство не дозволи (чл. 8.), да се поштује слобода
вероповести (чл. 9), да се странцима не ограничава слобода
становљања, уговора и трговине, нити да им се намету какви
други порези осим оних који се од грађана траже (чл. 14). Он
изводи отуд, да је република само полусамостална држава, чији
је степен зависности јасно означен изразом заштита, јер, вели
он, „надзор В. Британије над међународним односима републике
повлачи немивовно последицу, да она треба да заштити свог
слабог суседа, пошто је овај спречен да тражи друге савезнике.“

Замислимо за тренутак да републиканска влада, у место
да се боји свог моћног суседа тражи његову помоћ против уро-
ђеничких племена, јединих непријатеља, који би се могли зами-
слити. Верује ли се одиста, да би се Инглеска законски при-
знала за обвезну, да жртвује своје трупе ради учвршћења вла-
сти републике? Ова обвеза, о којој текст ни речи не спомиње,
чисто је пишчево измишљање, које чини основицу његовог прав-
ног састава. У осталом заштита Међународног Права оснива
се на интересу заштићене стране и претпоставља слабу и кло-
нулу државу, која тражи потпору под заштитом јаче силе као

што је Сан Марино везана за Италију и као што су многе зависне насеобине везане за своје земље матере. „Заштита сама по себи и по свом апстрактном схватању претпоставља само обвезу једне државе да штити другу.“ Међу тим, као што то врло лепо примећује Депарње, то је оно теориско схватање заштите, које у пракци нема примера. У ствари, штићене државе плаћају непосредно или посредно трошкове заштите лајући заштитнику повластице, које често од њих чине само сенку независности. Заштита води неизбежном мешању и заплетима, који од ње чине било прелаз ка потпуном присаједињењу, било историјску успомену без стварне вредности. В. Британија не помишља још да се хвали да је довела републику у овај жалосан положај, у коме би она изгледала само као сироти штићеник неподобан да се сам штити против својих непријатеља. Напротив историја нам казује, да је Трансвал часно излазио из безбројних тешкоћа, које често изгледају да га изнуравају и да је он шта више свом моћном суседу дао пример обазривости и изредне неустрашимости у складу са изузетним околностима у којима се налазио.

Што се тиче другог положаја алтернативе, без сумње нико неће тражити да нам историја даје пример заштите коју је Инглеска дала свом суседу.

Тако дакле, заштита, *по теорији*, не намеће заштићеној држави никакву дужност а зајемчава јој само једну сумњиву заштиту; заштита, *у стварности*, оставља је потпуно доброј вољи њеног заштитника. Прва не треба републици ништа; њена историја и њени уговори одсудно сеprotиве хипотези друге.

Какав је дакле прави положај републике и како треба одредити, у праву, однос који постоји између ње и В. Британије? Поновимо: република није равноправна с В. Британијом. Једна несавладљива препрека смета јој, да везује спољне односе које би сматрала за сходне и обвезује је, да своје међународне нагодбе подвргне инглеском надзору. Ова је може усамити; она може забранити не само сваки политички савез, већ нарочито ограничавати и њену трговину и штрбити њене чисто економске интересе. Без сумње, чл. 4. даје јој ово право само тада, кад се за разлог наводи то, да је закључење нагодбе, о којој је реч, у опреци с инглеским интересима; али свака се побуда лако ставља под ову првзну формулу и доброј вољи британске владе остаје, да изрази своје veto, кад хоће. Преписка од последњих година такође нам казује, да је В. Британија претила, да ће учи-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

нити употребу овога права у свима случајевима и свакој прилици, ако република не би хтела попустити њеним захтевима. Овим се објашњавају поновни покушаји републиканске владе, да се ослободи овога надзора, који смета све више и више слободном полету њене снаге.

Како да се обележи овај назив Међународнога Права, који једну државу, иначе независну, доста опредељено обвезује према једној другој држави? Ова неприродност је установа, или боље једна старина, која се зове међународноправна службеност (*servitus juris gentium*) и која се разликује од службености приватног права у томе, што она не образује стварно право (*ius in re aliena*), већ право између две међународноправне личности (*subjecta juris gentium*.) Она претпоставља две државе, од којих је једна требала да уступи другој једно нарочито право, које не произилази из природних права и основних државних права, већ које, напротив, вређа право прве државе.

Ово одступање од природног реда ствари може ићи врло далеко, дотле да знатно умањи међународни положај државе, која трпи, и да јој одузме самосталност, једину и недељиву, која карактерише међународна лица. Али, како је ово одступање изузетак и како се сваки изузетак тумачи строго, то он не може никад служити за основ доцнијим захтевима. Следствено, он не оправдава ни најмање одступање од тачних израза одредбе, и он забрањује а *fortiori* свако мешање у унутрашње послове. Тако се наше испитивање своди на закључак, да Инглеска може одбити само уговоре, које право строго ограничава, што јој је одобрио чл. 4. лондонске нагодбе.

(СВРШИЋЕ СЕ)

ИЗ СУДНИЦЕ

I.

У споровима за скинуће пописа, сведоцима се може доказивати својина пописаних свтари, ако појединце не прелазе вредност од 200 динара

(Одлука оште седице Касац. Суда)

Милан П., чин. из Београда, тужи Првостепеном Суду за вар. Београд Ј. М. трг. оvd. тражећи, да суд пресуди, да су по-

писане ствари за рачун туженога, а по дуговању Н. Н. својина његова, па да се према томе и попис са тих ствари скине.

За доказ својине пописаних ствари позвао се на сведоке, који су под заклетвом утврдили, да је тужилац пописане ствари наследио од свога оца.

Првостепени Суд за вар. Београд пресулом својом од 20. октобра 1899. Бр. 22457 налазећи, да има места испиту сведока, јер то није противно §. 224. грађ. суд. пост. пошто вредност појединих пописаних ствари не прелази вредност од 200 дин. уз понуђену допуну клетву, — пресуди, да се попис скине.

По изјављеној жалби Касациони Суд примедбама свога III. одељења од 16. новембра 1899. Бр. 9212 поништи горњу пресуду са разлога, да је суд погрешно узео, да овде има места испиту сведока, што вредност појединих ствари, са којих се скинуће пописа тражи, не прелази суму од 200 дин. јер по §. 242. грађ. суд. пост. сведоцима се не може доказивати никаква тражбина, која прелази вредност 200 дин. без обзира на основ из кога тражбина произилази.

Првостепени суд не усвоји примедбе Касационог Суда, не у противразлозима, остајући при својој пресуди, узима, да се овде за доказ могу употребити сведоци, јер је сама природа овакових спорова таква, да се код њих не могу применити тако лако други докази осим сведока, као код других спорова, по што свака ствар посебице мало вреди и купује се код разних продаваца, па је купцу немогуће друге доказе набављати за својину таквих ствари осим сведока, уз које може нудити још допуну клетву.

Општа седница Касационог Суда одлуком својом од 27. новембра 1899. Бр. 9719 оснажи пресуду првостепеног суда, — наставши, да су примедбе неосноване. Овом је одлуком дакле општа седница нашла, да се у споровима за скинуће пописа може сведоцима доказивати својина пописаних ствари, ако поједине не прелазе вредност од 200 дин.

Саопштио
Драгић Павловић

II.

По престанку једног политичког листа, кауција се може пренети на други политички лист, ако она гарантује и даље за осуде уредника првога листа.

(Одлука опште седнице Касационога Суда)

Фирма Браћа С. и Комп. као власник политичког листа „М. Ж.“ положила је по чл. 9. зак. о штампи кауцију у 5000 дин. за свога одговорног уредника Ј. Д.

„М. Ж.“ престане излазити под одговорним уредништвом Ј. Д. и власници истог листа обрате се Првостеп. Суду за вар. Београд, тражећи, да се раније положена кауција пренесе на нов политички лист под именом „Нови Век“, који они мисле покренути под одговорним уредништвом А. И. В., који има све законске услове за уредника.

Првостеп. Суд за вар. Београд одбије молиоце (Решењем од 20. XI. 1899. № 24611.) из ових разлога:

По чл. 9. в. закона о штампи из кауције положене за какав лист наплаћују се:

а). Новчане казне на које су за лист одговорна лица осуђена; и

б). Казне затвора кад ове у случају чл. 9. д. буду преобраћене у новчану казну.

Па како по чл. 40. закона о штампи кривице штампом учињене застаревају по одредбама општег кривичног закона, то и положена кауција за лист „М. Ж.“ има остати у рукама судским као гаранција за горе поменуте казне, које се из кауције имају наплатити, све дотле, док речено време за застарелост не протече и то рачунајући од 21. Јула ове 1899. год. као дана кога је, по извештају Управе града Београда од 17. Августа 1899. год. № 20169. лист „М. Ж.“ престао излазити под уредништвом Ј. Д. — јер се за све то време могу појавити тужбе за кривице учињене путем „М. Ж.“, а које до сада нису подигнуте. У осталом неумесно је тражење молилаца, да кауција која је положена 8. Августа 1898. год. за лист „М. Ж.“ служи и као кауција за лист, који они намеравају да покрену, пошто по закону о штампи једна положена кауција не може служити као кауција за два листа. (чл. 9. а. зак. о штампи).

Према томе се С. и Комп. имају одбити од горњег тражења, да се кауција положена за лист „М. Ж.“ на име Ј. Д. пренесе на А. И. В. као одговорног уредника листа „Нови Век.“ који молиоци мисле да покрену.

По жалби молилац Касациони Суд примедбама свог I. одељења од 2. Децембра 1899. Бр. 9919 поништи предње судско решење са разлога, јер је Првостепени Суд погрешно одбио молбене, што у пренашању кауције на новог уредника, налази покретање новог политичког листа, за који је по чл. 9. закона о штампи потребна нова кауција у толико пре, што се све раније кривице пређ. уредника имају наплатити из положене кауције.

Полагање кауције независно је од тога, да ли ће политички лист, за који се она полаже, излазити или неће, и зато је суд имао да реши о преносу кауције без обзира на питање, да ли овде има покретања новог листа, јер ово питање нема суд да реши при полагању кауције, већ оно подлежи у првом реду оцени административних власти (чл. 5 и 6. закона о штампи) и тек ако би наступио случај, да се молилац огрешно о ове одредбе законске, онда би по чл. 32. зак. о штампи био Суд надлежан, да суди о кривици његовој (чл. 7 истог закона.)

Па како је кауција, поред осталих, услов за издавање листа политичке садржине, и за време излажења истог не сме бити умањена (чл. 9. г. истог зак.), то се онда има узети, да и кауција мора остати у депозиту код суда дотле, докле и лист излази, и да по престанку листа престаје и разлог, са кога је она положена. Да суд, по престанку листа „М. Ж.“ — који преставак суд у своме решењу констатује — задржава кауцију противно вољи сопственика њеног, нема ослоња ни у једној одредби закона о штампи. Нахођење суда, да се кауција не може преносити на новог уредника за то, што се све кривице ранијег уредника, ако би их било, имају наплатити из ње, за време предвиђено у чл. 40. зак. о штампи, неосновано је, јер члан 40. регулише само питање *о застарелости кривице учињене путем штампе а не односи се и на кауцију*, према томе и по чл. 9. г. ном. закона, осуде одговорног уредника наплаћиваће се из кауције дотле, док ова постоји, а не и тада када је лист престао. С тога се кауција има издати сопственику.

Првостеп. Суд за вар. Београд не усвоји ове примедбе Касац. Суда, по изјави своје противразлоге, признајући да, и ако је полагање кауције у судске руке независно од тога, хоће ли политички лист излазити или не, ипак је издавање кауције одмах по престанку листа, за који је положена, зависно од могућих кривина, које су тим листом учињене, а које би се казне скодно чл. 9. в. закона о штампи имале наплатити.

Кад би одмах по престанку листа престао и разлог, са

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

кога је кауција положена, то би се лако изиграла одредба чл. 9. в. зак. о штампи, јер би уредник обуставио издавање листа чим би видео, да је против њега више тужби подигнуто за штампарске кривице, а тиме би осујетио извршење осуде.

Према примедбама Касац. Суда кауција би се морала вратити и онда, када се лист неминовно мора обуставити, који је случај предвиђен у последњем одељку чл. 10. зак. о штампи.

Мишлење је суда, да кауција у суду мора остати све докле, докле може бити и кривице за један лист, а тих може бити за свих пет година, од дана престанка листа, према чл. 40. зак. о штампи у вези са §. 74. крив. закона.

Основаност мишлења свога, суд налази и у одредби чл. 37. закона о штампи, у коме је јасно предвиђено, да се новчана казна не може преобраћати у казну затвора и у случају кривице за које би били оптужени ти листови после њиховог престанка, а за које би закон предвидео само новчану казну — наступила би немогућност извршења осуде изречене по таквим тужбама,

И ако ово судско мишлење није предвиђено изречним законским прописима, јер и није могуће све односе предвидети и регулисати, ипак се оно поткрепљује наведеним наређењима, а у овом конкретном случају суд има искуства, јер је против бив. уредника „М. Ж.“ после престанка подигнута тужба.

У осталом Суд заснива своју одлуку по већ задобивеној пракси, у случају, који је расправљен одлуком Касационога Суда од 17. Новембра 1899. Бр. 9293, а којом је расправљено, да се кауција листа „Н. О.“ не може вратити, док не прође време застарелости.

Општа седница Касационога Суда одлуком својом од 15. Децембра 1899. Бр. 10152 садржи у сили примедбе свога одељења, а одбани противразлоге првостепенога суда, допуњујући их, да овај спорни случај није истоветан са оним који је раније расправљен под Бр. 9293, јер у овом случају молилац тражи, да се раније положена кауција пренесе само на новог уредника, а да и даље остане као гаранција за наплату новчане казне, за које би уредник „М. Ж.“ био осуђен, док међутим у случају на који се првостепени суд позива, тражено је, да се кауција потпуно изузме и ако је лист коначно престао излазити.

Саопштио

Драгић Павловић

ЛИСТАК

ПАРНИЦА ПРОТИВ СИЦИЛИЈАНСКИХ БАРОНА

Порота у Милану донела је у Јулу 1897. у једној кривичној парници своју одлуку, која је изазвала велико изненађење у целој Италији, али не само због ствари о којој је спор, јер тужбе због фалсиковања тестамената нису у Италији реткост. Жудња за новцем и користољубље обични су покретачи злочина, а ниског људска нигоди се не показује тако као у сјају примамљивог злата. Ну личности у овој парници, социјална разлика између тужитељке и тужених, појава јужно-италијских културних и моралних односа, који су се обелоданили у току суђења, које је трајало скоро два месеца. — све то изазива интересовање сваког правника. Често је до сада судница давала прилике борби некој жени из народа са гордим племићима. Таква је борба и она, о којој је судила порота у Милану.

Историја те парнице прави је роман. Он се одиграва у Сицилији, а морамо га испричати, како би парницу разумети могли.

8. септембра 1895. умро је у својој палати у Петралија Сопрана шездесето-годишњи барон Ђулијо Литеријо Згалари. Био је богат поседник и оставио је велико имање. На осамнајест година пре тога, узео је међу свје млађе веома лепу, младу девојку по имену Марија Асунта Аверна. Она се допадне барону толико, да је узео за своју љубазницу. То се често догађа код богатих племића, али се обично после кратког времена свршава тиме, да господару досади служавка, те је он отпусти или је уда за каквог свог момка, а прља на њеној части заглади се неким миразом. Но у овом случају било је другачије. Барона није очарала прелазна драг, него стална наклоност, а на послетку навика према Асунти. Она остаде у његовом дому, а кад 1890. умре жена баронова, он се са Асунтом венча, а венчање изврши владика из града Чефалу. Но било да је хтео овај брак у тајности држати, било што се плашио љутње својих рођака, он пропусти да изврши и грађански брак. И ако по талијанским законима Асунта услед тога не беше његова законита жена, ипак сви су је звали бароницом и она заповедаше у палати у

Петралија Солрана пет година као господарица. Вероватно она је држала, да је благослов владин довољан за важност брака, јер многе жене из нижих сталежа у Италији ни данас не могу да појме, да је само председник општине, опасан талијанском тробојницом, једини у стању, да пуноважно брак закључи.

Може се замислити, како је морала Асунта бити изненађена, када је после смрти бароново, кога је за свога мужа сматрала, брат и нећаци његови просто из куће избацише. Но после прве пренасти, она је могла опет доћи себи, јер је имала у рукама тестаменат барона Ђулија, који је он сам 20. децембра 1890. својеручно написао и потписао, а у коме изреком браћу из наслеђа искључује. Цело своје имање оставио је барон једном младом човеку од 17 година, који је у грађанском регистру био записан под именом Диодоро Миртило, син непознатих родитеља, а кога међутим завешталац најодређеније означаваше као дете своје и Асунте. Њој је у тестаменту оставио право уживање целог имања за све време живота. У заоставштини бароновој нађоше још четири тестамена, који су, разуме се, постали неважећи услед последњег завештања. У тим ранијим тестаментима вреди споменути ту околност, да је најстарије од тих завештања садржавало за Миртило само легат од 10,000 лира, а у сваком следећем био је више укоришћен, док на последку не постаде универзалним наследником.

Кад се Асунта хтеде користити завештањем бароновим, она на велико своје изненађење дознаде, да је суду предат већ други тестаменат. Носио је датум од 31. августа 1895. и ма да га барон није ни писао ни потписао, ипак је био састављен у потпуном законом виду. Говорило се, да га је барон диктирао својем секретару Маријану Мазаро, а у присуству бележника Винченца Кваљижана. Као сведоци тестамена спомињу се браћа умрлога, барон Пијетро Антонијо Згадари и Франческо Валентино Згадари као и још неки рођаци и три чиновника у служби породице Згадари, који су управљали њиховим имањем. Барони и њихови рођаци пак били су толико пажљиви те се нису сами потписали као сведоци.

Асунта је одмах изјавила, да је тај тестаменат лажан и подигла је тужбу. Она је показивала, како је брижљиво неговала болеснога барона и да се једва удаљавала од његове постеље. Било би немогуће, да у њеном осуству, које је свагда само врло кратко било, барон диктира тако дугачак тестаменат — и без обзира на невероватност, да ће барон променути

своје мишлење и своју наклоност према њој и њеноме сину. А кад год би изашла из болесникове собе, свагда би код њега остала или служавка Ло Русо или неки Ло Форте, који је био повереник баронов. Сродници трудише се, вели она, свим могућим начинима, па и посредством исповедника, да болнога барона наговоре, да завешта њима своје имање. Али он је то од судно одбијао и тако је неповерљив постао према својим сродницима, да није хтео ни чорбу окусити, коју би му сестра или нећака зготовиле. Кад је барон умро и кад су његова браћа чула да их Асунта хоће да тужи, они хтедоше жену, која се сматраше као њихова снаја, претњама да застраше. Кад то није помогло, они покушаше да јој посредством других лица, прво преко Ло Форте, а затим преко брзојавног чиновника Белине, понуде новаца, — прво 80.000, после двапут толико, на послетку 400.000 франака. Но Асунта одби све. Она поручи баронима: „Нека ми даду кућу и моју част опет, па ћу им ја онда поклонити што хоћу, и то не пола, него цео милион.“

Кад су барони видели, да су све њихове понуде одбијене, они прибегосе другим средствим, да Асунту изиграју. Прво покушаше, да јој украду завештање, из које су оснивали своју оптужбу. Кад то није испало за руком, они се обратисе полицији тражећи да је она протера, а после молбом, да је притворе због јаке сумње, да је она могла отровати барона Ђулија. За доказ тога поднели су једно писманце, у коме Миртило писаше својој матери да му пошаље мало опијума. Свим овим досеткама они међутим не могаху постићи, да се отпочне истрага против Асунте и да се она стави у притвор. Ислеђење, тешко већ по себи, а још теже због особених околности у Сицилији, трајало је скоро две године. Кад се оно свршило, реши највиши суд у Риму, да претрес парнице буде пред поротом у Милану, јер се због великог богатства и утицаја породице Згадари није имало вере у поротнике у Палерму.

Тако је чувена „парница против барона“ почела 29. (17.) маја 1897. у ломбардијскоме главном граду. Оптужених било је свега десет. Браниоци су били шест, већином чувених адвоката, три из Палерма, један из Месине, а два из Милана. Скоро читава војска сведока, више од њих 180, доведени су из Сицилије. Пошто многи од њих говораше само својим домаћим, провинцијалним дијалектом, који поротници милански не разумеваху, то је морао чак један тумач посредовати. Оптужбу изложио је сјајно главни државни тужилац Кавалијере Офас, чу-

вен правник и говорник. Асунту заступаше три адвоката, а и она је сама баснословном вештином говора, збојственом талијанском племену, заступала своју ствар.

Седишта бранилаца била су сва попуњена, али скоро празан је био „кавез“ — „Gabbia“. У Италији на име седе оптуженици у некој врсти кавеза, ограђеном гвозденим шипкама. Сада беху у томе кавезу само њих тројица: бележник Кваљана и два управника у служби барона Згадарија, Антонио Мизерандино и Ђузепе Калдарела. Осталих седам оптуженика, међу њима и четир барона Згадарија, беху у бегству. „Sono latitanti“ — то је технички израз за оптуженике, који бегством умакну од суда и правде. Пријатељи и кристалице барона тврђаху, да су се они у овоме случају користили практиком обичних проби-света, да би избегли дуги истражни притвор. Други пак са правом на већу вероватност, доказиваху да latitanza барона значи њихову кривицу. Свакојако је врло чудновато, да се четир лица, која припадају најбољем друштву, на тражење суда никако нису могла пронаћи. И то је једно од сицилијанских специјалитета и чуда.

Одсудно питање, од чијег је одговора зависило све, било је при претресу ово: Да ли је завештање, за које се тврди, да га је барон Ђулио Згадари ноћу од 30. на 31. август 1895. диктирао, лажно или не. Ни један од многобројних сведока није могао ни ове питање непосредно одговорити. Једино три оптуженика, који су били пред судом, тврђаху истинитост завештања. Но против вероватности тих исказа постојали су врло јаки основи. Бележник Кваљана није био адвокат умрлога барона, шта више по тврђењу неких сведока није чак ни познавао пок. барона, него је из варошице Калтавутуро, која је удаљена више од 70 километара, нарочито доведен. Он је више пута кажњен због престапа у својој службеној дужности. Био је једаред под истрагом због простог злочина, а полицајци његовог места описују га као човека, који је кадар да учини фалсификат из користољубља, шта више да стиги у подозрењу, да је извршио више фалсификата, који досад нису обелодањени. Оба управника противрече себи у толико, што један тврди да је цело завештење писано у његовом присуству, док други „држи да се може опоменути,“ да је бележник један део завештања, већ написан до-нео, а да је болесни барон само остатак диктирао.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

WWW.UNILIB.RS

СТРАНО ЗАКОНОДАВСТВО

Надрт немачког закона о кажњењу противправног одузимања туђе електричне снаге.

§. 1. Ко некој електричној направи или установи туђ електрични рад (Arbeit) тиме уздузме, што га пренесе у справу, која није одређена за редовно примање електричног рада од те направе или установе: казни се затвором и новчаном казном до 1500 марака или једном од ових казни, ако то дело учини у намери, да себи противправно присвоји електричну снагу.

Поред казне затвора може се изрећи и губитак грађанске части.

И покушај се казни.

§. 2. Ако се дело, обележено у §. 1-ом, учини у намери, да се другоме противправно нанесе штета, онда је казна до 1000 марака или затвор до две године.

И покушај се казни.

Суђење ће бити само по тужби приватног тужиоца

*

У *кобудама* за предлог овога закона наводи се, да противправно присвајање туђе електричне снаге по садашњим законима није кажњиво. Ова празнина у казненом законодавству сматра се од стране електричне индустрије као велика незгода и зато се појавила основана жеља, да се овоме стању нађе лека. Тражење је оправдано. При великој разграности, коју је примена електричне снаге нашла у економном животу и код количине уложених капитала у ову индустрију, не може се дуже остати без казнено-правне заштите против бесправног присвајања електричне енергије. Случајеви таквог противправног одузимања многи су се већ десили, а без сумње ће се још умножити, јер се електротехнично знање све више шири.

*

Тако гласе у главном побуде предложенога закона, који ће се, без сумње, примити као врло потребан.

Познато је, да се и код нас с дана у дан множе случајеви противправног одузимања електричне снаге. Томе је много допринела и наша јудикатура, нарочито од како је Касациони Суд донео одлуку у општој седници, да крађа електрицитета није

кажњива, јер се прописи нашег кривичног закона не могу применити на овај случај.

Морамо нарочито ударити гласом на то, да се у Немачкој нашло за потребно, да се постојећа празнина попуни особеним законом, а не да се допуњује постојећи кривични законик и да се његов утрђени систем мења тиме, што би се установила кажњивост и бестелесних ствари, у које неоспорно спада електрицитет.

Познато нам је и то, да је већ лане постојала у нашем Министарству Правде намера, да се поднесе Народној Скупштини предлог закона о кажњењу крађе електричне снаге, али да је предлог остао и неизрађен. Ево прилике, да се усвајањем горњег немачког предлога, са незнатним изменама у текстирању, задовољи једна прека потреба и код нас, која овако неуређена, вређа правно осећање и материјалне законите интересе, а заштићује непоштење.

УРЕДН.

КЊИЖЕВНИ ПРЕГЛЕД

Пандекте или данашње римско право. *Уџбеник од Л. Арнтса Ригера од Арнесберга. По смрти ишичевој прерађивали Др Пфаф и Др. Ф. Хофман, професори права у Бечу. С тринајестог, прегледаног и умноженог издања, превео Др. Драгиша Т. Мијушковић, професор права у Великој Школи (У четири свеске, цена свега 20.50 дин.) Београд, Држ. Штамп. 1897.*

Колико је нама то познато, до данас ово дело није приказано код нас било у стручном било у каквом нестручном спису. Немарност ову оно није ни по чем заслужило; на против имало је много разлога обратити на њега што ширу пажњу. Ми то хоћемо овде, али само у кратком обиму, да учинимо, и да тиме *Бранич* одужимо како на спрема писца који је у овом делу науку правну обдарио једним сада од опште репутације прилогом, тако и наспрам преводиоца за његову заслугу што је овај *Арнтс-ов* рад учинио приступачним ширем кругу наших правника.

Несумњиво је да је преводилац г. Мијушковић, намеравајући, а из разлога наведених у његовом предговору (в. IV-ту и последњу свеску), да нашу књижевност обдари једним делом из

опсега римскога права, учинио добар избор у *Аргентовим Пандектама*. Само име чувенога писца било је довољно да дело ово препоручи; а и факат, доста редак, да је оно доживело тако велики број издања говорио је у истом смислу. Најзад, очекивање да једно дело од таквог аутора, са толиким издањима мора бити од вредности, оправдано је потпуно самом садржином књиге. Ко је прочита, стећи ће уверење да је г. Мијушковић учинио корисну употребу од свога времена, преведећи је.

Удбеник је обрађен по систему који је и логичан и природан. Арите је управо поделио цело излагање на два неједнака дела. *Први* обухвата два основна питања: 1) извор права у објективном смислу и 2) опште појмове о свима врстама приватних права. Сва приватна права имају извесне заједничке црте које је добро прецизирати у почетку, пре излагања појединих врста права, како се не би морале једне и исте ствари неколико пута понављати. *Други део* је систематско објашњење појединих приватних права која дели на *имовинска* и *лична (породична)*, подела која проистиче из саме природе права: једна се појављују као овлашћење у циљу прибављања неке материјалне користи, а друга као *лични односи* који не претпостављају егзистенцију никакве ствари нити радње којом би се тежило ка неком материјалном користвовању. Имовинска права, пак, класирана су у две групе: *стварна* и *тражбена*, подела којој се, и ако датира још од Римљана, нема шта ни данас да замери.

Имали бисмо само да приметимо, да је наследном праву било место после тражбеног права, а не после породичног. Признао му се или не карактер стварног права, наследно право, као имовинско право, треба да буде изложено са осталим правима ове врсте, а не после породичног, тако да би се могло мислити, држећи се овога распореда, да се наследно право одликује неким нарочитим особинама које га подједнако одлеђују и приближују имовинском и породичном праву.

Још једну напомену. Заложно право Арите је објаснио код тражбеног права, а не код стварног. Он се руководи овде циљем којем заложно право тежи, да обезбеди друго право. Зашто је тако урадио, када је сва остала права изложио по њиховој суштини, шта га је упућивало да заложно право обухвати у групи стварних (са својином и службеношћу)?

Поред своје научне вредности, *Аргетове Пандекте* су, због нама специјалних прилика, од особите користи за студирање нашега приватног права. Наш грађански законик, који је, као

што се то зна, у главном превод аустрискога грађ. законика (Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch), мора, у принципу, бити за сва она питања која он никако не предвиђа или не предвиђа довољно, попуњен аустриским приватним правом. Овоме је опет основа данашње римско право, које Арнте у својим *Пандектама* третира. У овом правцу, дело Арнтеово је тим више за нас од важности што је наша књижевност оскудна чак и у погледу најважније правне гране, грађанскога права. До данас је код нас на том пољу највише урадио г. Ђорђе Павловић, који је написао три ваљане књиге, једну о *хипотекарном праву*, другу о *јемству* и трећу о *обвезностима и уговорима у опште*. Систематски рад на овој грани почео је пређашњи професор Вел. Школе, г. Андра Ђорђевић. Он је публиковао до сада две свеске у којима је изложен општи део (*објективно право* и о *правима приватним у опште*), у духу Арнтеовога система. Друга свеска изашла је још пре четири године, а не чујемо да су и остале дате у штампу. Да није г. Ђорђевић, напустивши Велику Школу, напустио и даљи рад на овој тако важној а тако мало, код нас, обрађеној научној грани, што би било од осетне штете по нашу сиромашну правну књижевност?

Што се тиче самога превода, наше је мишљење да превори упућени, у том правцу, на г. Мијушковића не могу остати. Истина, превод местимце није довољно јасан и треба извесно размишљање па да се значење неке реченице схвати. Али, за то не може бити одговоран г. Мијушковић. То је тако морало бити. Та местимична нејасност долази на првом месту због самог тешког стила у оригиналу. Немачки језик је познат као језик који се не одликује много лакоћом и прецизношћу, и те његове махне често су акцентуиране у научним делима. Ко је преводио такво дело те врсте, могао је имати прилике да се том увери. Г. Мијушковић је желео да се не удаљује од оригинала, већ да му остане што вернији, те је отуда следовало то: да је превод, добивши у тачности, изгубио у јасноћи. Напослетку у корист ове није ишла ни тежња г. Мијушковића да, где год су му његово знање српскога језика и дела наших филолога то омогућавали, стране правничке термине замени српским. Ј р г. Мијушковић мисли — и свакако то се може бранити јаким разлозима — да ваља одбацити страну терминологију и заменити је српском, па ма се тицало и оних израза који имају *droit de cité* у свима језицима и који, зато што су постали општи, нису страни ни једном језику. Само, како је наш језик у том погледу

— а то е тога што је и правна наука код нас још млада — за сада сиромашан, то је г. Мијушковић морао или сам стварати нове изразе или се послужити скоро створеним, што је на сваки начин морало бити од штетног дејства по схватљивост поједи-ни пропозиција. Али, разуме се да је ту крив језик наш а не преводилац. Напоследку, није за јасноћу превода била погодна ни та околност, што је Арнтсов стил веома збијен. Арнте је махом изнео главне појмове, у обиму једног уџбеника који слушаоци права треба да допуњују професорским предавањима и радовима у семинару. Према томе, за једног читаоца који има извесно правничко образовање, Арнте неће варавно бити неразумљив, као што ће се то десити код каквог почетника који не располаже потребним претходним знањем, без кога се не могу лако читати дела ове врсте.

Живојан М. Перзић.

ПРАВАЗАСТУПНИЧКИ ИСПИТИ

Претписом од 25. Новембра 1899. Бр. 13815, а на основу §. 10. закона о Правозаступницима Министар Правде одредио је за чланове испитног одбора и њихове заменике на годину дана:

За председника: г. Дра Стојана Вељковића, председника Касационога Суда.

За чланове: г. Арона Нинчића, Судију Касационога Суда, г. Живка Милосављевића, професора В.Школе; г. Спасоја Радојичића, професора Вел. Школе и г. Милана Ст. Марковића, правозаступника за Вар. Београд.

За заменике: г. Дра Драгишу Мијушковића, судију Касационога Суда; г. Светислава Станојевића, професор Вел. Школе и г. Димитрија Тадића, правозаступника за Вар. Београд.

Поједине предмете поделио је испитни одбор овако:

Грађански законик; Међународно право; Конвенције Србије са страним државама: г. Ж. Милосављевић;

Грађански судски поступак; Закон о устројству судова и закон о судијама; Зак. о устројству Гл. Контроле; Зак. о стецном поступку: г. Милан Ст. Марковић;

Трговачки законик са меничним; Рударски законик; Законик о заштити мустара, модела, жигова: г. Др Ст. Вељковић и г. Сп. Радојичић;

Кривични законик; Закон о порети; Закон о штампи: г. Др С. Вељковић, г. Др Мијушковић; и г. Св. Станојевић.

Кривични поступак: Закона о шумама; Закон о општинама: г. А. Нинчић.

У току месеца Децембра полагали су четири правозаступничка кандидата испите, и то прва три с успехом, а на име:

5. Децембра г. Марко Ђурашковић, б. судски писар (испитни одбор: г. г. Др Вељковић, Нинчић, Милосављевић, Станојевић, Марковић, који је дао писмени задатак).

16. Децембра г. Др Драг. Цевајровић, судија првостепеног Суда у оставци (исп. одбор: г. г. Нинчић, Мијушковић, Милосављевић, Марковић и Радојичић, који је дао писмени задатак).

19. Децембра г. Радивоје Ј. Растић, б. судија првостеп. Суда (исп. одбор: г. г. Др Вељковић, Нинчић, Радојичић, Марковић и Милосављевић, који је дао писмени задатак).

23. Децембра г. Васа Огњеновић, свршен правник и адвокатски писар, (исп. одбор: г. г. Др Вељковић, Милосављевић, Радојичић, Марковић и Нинчић, који је дао писмени задатак).

ПРОМЕНЕ У СУДСКОЈ СТРУЦИ

(Из „Српских Новина“ од 16. до 31. Децембра 1899.)

Краљевским указима од 28. Децембра постављени су:

За судије Касационог Суда: г. Вучко К. Ђорђевић, државни правобранилац; г. Љубомир Каменчић, начелник др. кл. округа врањског; г. Ђорђе Гинић, судија Апелационога Суда; г. Живко Милосављевић, професор права на Великој Школи; г. Љубомир Симић, председник јагодинског првостеп. суда и г. Петар Милутиновић, секретар прве кл. Касационога Суда; — а

Стављени су у стање покоја судије Касационога Суда: г. г. Димитрије Миловановић, Коста Радовановић, Драгутин Ж. Петровић, Милан Јоксић и Илија Јагодић.

Судија Касационога суда г. Никола Петровић постављен је за члана Главне Контроле.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

ВЕСНИК

Његово Величанство Краљ после двомесечног бављења у иностранству, вратио се 19. пр. мес. у Своју престоницу, а 30. ист. мес. Његово Величанство отпутовало је за Ниш, где ће боравити за време трајања Народне Скупштине.

* * *

Народна Скупштина састала се 30. децембра у Нишу, да настави своје седнице редовног сазива за 1897. 1898. 1899. и 1900. годину.

* * *

Измене у закону о правозаступницима. Последњих дана проносе се у штампи и међу престоничким адвокатима гласови о изменама, које Министар Правде намерава предложити Народној Скупштини у закону о правозаступницима. Говори се о ограничењу броја правозаступника код првостепених судова: о одређивању и ограничавању судске области за вршење правозаступничке радње без права на рад пред другим судовима; на смањивање, већ иначе ниске и застареле тарифе за правозаступничке послове и т. д. — све реакционарне мере, у које не верујемо и којима се не би помогло ни веома потребној реформи адвокатскога реда, ни самим правозаступницима, чијим би правичним захтевима надлежни министар имао оправдана разлога, да изађе на сушет. Кад је правозаступнички ред признат и код нас као нуждан део судског организма и кад данас у целом свету постоји тежња, да се створи слободан, материјално обезбеђен адвокатски ред, као савестан саветодавац и заступник оних, који потребују стручну помоћ у парничним и административним пословима, онда заиста нема разлога стављати препреке томе реду у његовом развићу и напредовању. Дуго је стати на пут злоупотребама појединаца, које су можда жалосна, али природна појава, те се и налази у свима занимањима и свима позивима, службеним и слободним. Оправдане мере против појединаца могу уздићи само углед и значај целога реда, али не могу дати повода за поступање против целога реда.

Ми смо се о пронесеним гласовима расчитали на надлежном месту, али писмо могли добити никаква позитивна одго-

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

вора. Зато и не верујемо у те гласове, тим мањ, што ни један правозаступник није упитан за своје мишлење, нити је наше удружење добило каквог одговора на поднету представку и предлог о изменама и допунама у закону о правозаступницима.

* * *

Нови правозаступници. Министар Правде поставио је по молби дотичних кандидата, који су положили правозаступнички испит и испунили остале законске услове, за јавне правозаступнике, и то г. Марка Бурашковића, бив. судског писара, при првостепенем ваљевском суду; г. Дра Драг. Цевајровића, судију првостеп. суда у оставци, при првостепенем суду за вар. Београд и г. Радивоја Ј. Ристића, бив. судију првостепеног суда, при првостеп. смедеревском суду.

* * *

† **Александар Бранковић**, по постављењу један од најстаријих, а по годинама најстарији адвокат београдски, преминуо је 23. децембра. Одликовао се савесним радом и оданошћу своме позиву, колегијалношћу и искреношћу према својим пријатељима. Био је патриота ширих погледа и прилагао је ранијих година на родољубне циљеве. Сарањен је на Бадње-дан 1899. уз учешће својих поштовалаца и другова. Бог да га прости!

* * *

Правозаступник г. Илија В. Шапоњић, постављен је, указом од 28 пр. мес., за начелника прве класе среза орашког окр. подунавског.

* * *

Из судске струке прешли су у полицијску г. Сава Ђукић, председник првостепеног ужичког суда, који је, указом од 28. пр. мес. постављен за начелника IV. кл. округа крајинског; г. Милан Вукичевић и г. Владимир Лацковић, бив. судије првостеп. судова, који су, указом од истог дана, постављени за чланове Управе града Београда.

* * *

Правничко друштво у Загребу навршује почетком 1900. године прву четвртину века свога опстанка. Тим поводом управ-

ни одбор друштвени упутио је свима правницима, који још нису чланови друштвени, позив, да приступе у чланство и да се сви правници стеку у томе јединоме општем правничком књижевном средишту. За прославу 25-то годишњег опстанка издаће друштва за свих 25 година „Месечника“ опширно и стручно уређено казало и спомен-књигу.

Ми искрено честитамо нашој хрватској браћи и друговима правницима ову узвишену прославу, нестрајност и рафиност, којом су и у књижевности и у пракси унапредили правну струку и кроз пуних 25 година одржали своје удружење и свој стручни орган, — честитамо им искрено и срдечно, али не без руменила на образу, што ми, правници у Србији, и по броју и по образованости најјачи ред у слободној Краљевини, нисмо у стању, не, него нећемо, да установимо своје удружење или да га, једном установљено, одржимо, и што немамо воље да једини правнички лист у Србији и Српству довољно помажемо и опстанак његов обезбрижимо. Све друго као да нам је прече, само не правна наука и правништво, које нам је позив живота!

* * *

Одлуке конференције у Хагу. Пре петнајест дана приступила је и Немачка конвенцијама и декларацијама, које су донете у Хагу. Само у погледу чл. 10. (примена Женевске Конвенције на поморски рат) задржала је и Немачка себи одрешене руке исто онако, као и Инглеска, која је тај свој поступак објаснила тиме, да се дужност интернисања ратних заробљеника, која се тим чланом намеће неутралним државама, не слаже са постојећим инглеским законима. С истом резервом приступиле су потпису и Сједињене Североамеричке Државе. Услед тога изјавила је влада Холандије, да она може резерву Инглеске допустити само, ако би све државе, које су учествовале у раду конференције, накнадно пристале на ту резерву. Пошто је, као што се тврди, пристанак сила стигао у Хаг, то је инглеска влада наложила сада своме посланику, да у име њено потпише конвенције и декларације хашке конференције.